ADOLFO BIOY CASARES

INVENŢIA LUI MOREL

Astăzi pe insulă s-a petrecut un miracol: vara a luat-o înainte. Mi-am aşezat patul aproape de bazinul de înot şi-am făcut baie până târziu. Nu se putea dormi. Două sau trei minute erau de-ajuns pentru a înlocui cu transpiraţie picăturile de apă care ar fi trebuit să mă ocrotească de nemaipomenita căldură. Dis-de-dimineaţă m-a deşteptat un fonograf. N-am putut să mă întorc la muzeu să-mi caut lucrurile. Am alergat pe malurile înalte. Stau în părţile de jos, dinspre sudul insulei, între plante acvatice, chinuit de ţânţari, cufundat până la brâu în mare sau în ape murdare, dându-mi seama că mi-am anticipat în mod absurd fuga. Nu cred că oamenii aceia au venit să mă caute, poate că nici nu m-au văzut. Îmi urmez însă destinul; îmi lipseşte totul, sunt exilat în locul cel mai neprimitor, cel mai puţin locuibil de pe insulă, în mlaştinile pe care marea le invadează o dată pe săptămână.

Scriu toate astea pentru a lăsa o mărturie despre miracolul ostil. Dacă în câteva zile nu mor înecat sau luptând pentru libertatea mea, sper să scriu o Apărare în faţa supravieţuitorilor şi un Elogiu lui Malthus. Voi ataca în aceste pagini pe cei care secătuiesc pădurile şi pustiurile; voi demonstra că lumea, prin perfecţionarea poliţiilor, a documentelor, a gazetăriei, a radiotelef oniei, a vămilor, face ireparabilă orice eroare judiciară, fiind un adevărat infern pentru cei urmăriţi. Până acum n-am putut să scriu decât această foaie pe care ieri n-o prevedeam. Câte sunt de făcut totuşi pe-o insulă solitară! Fără egal este tăria lemnului! Iar spaţiul e cu atât mai mare cu cât pasărea e mai nestatornică!

Un italian, care vindea covoare la Calcutta, mi-a dat ideea să vin aici; mi-a spus în limba lui:

— Pentru un fugar, pentru unul ca dumneata, există un singur loc pe lume, dar acolo nu se poate trăi. E o insulă. Oamenii albi au construit cam prin 1924 un muzeu, o capelă, un bazin de înot. Lucrările au fost încheiate şi abandonate.

L-am întrerupt cerându-i ajutorul pentru călătorie. Negustorul a continuat:

— Nu ajung acolo nici piraţii chinezi, nici nava albă a Institutului Rockefeller.

E focarul unei boli încă misterioase care ucide treptat, din afară înăuntru. Cad unghiile şi părul, pielea şi corneele ochilor mor, în timp ce corpul mai trăieşte vreo zece-cincispre-zece zile; membrii echipajului unui vapor care ancorase pe insulă, când i-a găsit crucişătorul japonez Namura, erau jupuiţi, chei, fără unghii, morţi cu toţii. Vaporul a fost scufundat cu lovituri de tun.

Viaţa mea era însă atât de îngrozitoare în-cât am hotărât să mă duc. Italianul a vrut să mă convingă să renunţ; totuşi am reuşit să-l fac să mă ajute.

Astă-noapte, poate pentru a suta oară, am dormit pe această insulă pustie... Vă-zând clădirile, mă gândeam cât o fi costat să se aducă pietrele acelea, cât de uşor ar fi fost să se ridice un cuptor pentru cărămizi. Am adormit târziu, iar muzica şi strigătele m-au trezit în zori. Viaţa de fugar mi-a făcut somnul mai uşor; sunt sigur că n-a sosit nici un vas, nici un avion, nici un dirijabil. Totuşi, dintr-o dată, în această apăsătoare noapte de vară, pajiştile colinei s-au umplut de oameni care dansează, se plimbă şi fac baie în bazin ca vilegiaturiştii instalaţi de multă vreme la Teques sau la Marienbad.

Din mlaştinile apelor amestecate văd partea înaltă a colinei şi vilegiaturiştii care locuiesc în muzeu. Apariţia lor inexplicabilă ar putea fi efectul căldurii de astă-noapte asupra creierului meu.

Dar aici nu e vorba nici de halucinaţii, nici de imagini, ei sunt oameni adevăraţi, cel puţin tot atât de adevăraţi ca şi mine.

Sunt îmbrăcaţi cu haine aidoma celor ce se purtau acum câţiva ani, fapt care denotă (mi se pare) o desuetă frivolitate; trebuie să recunosc totuşi că acum obişnuim să ne minunăm de farmecul trecutului imediat.

Cine ştie prin ce destin inevitabil de condamnat la moarte îi privesc la orice oră. Dansează pe pajiştile pline de vipere ale colinei, îmi sunt duşmani inconştienţi care, pentru a auzi melodiile Valencia şi Tea for two, au pus un fonograf extrem de puternic, ce întrece zgomotul vântului şi al mării, lip-sindu-mă astfel de tot ce m-a costat atâta efort şi de ceea ce-mi este absolut necesar pentru a trăi, împingându-mă spre mare, în mlaştinile otrăvitoare.

În acest joc de a-i privi există un pericol: ca orice grup de oameni civilizaţi, ei trebuie să aibă o modalitate ocultă de control a amprentelor digitale şi o autoritate consulară, prin care, dacă mă vor descoperi, mă vor expedia prin câteva formalităţi în temniţă.

Exagerez; privesc (e atâta vreme de când n-am văzut oameni) cu oarecare fascinaţie pe aceşti abominabili intruşi; ar fi însă imposibil să-i privesc tot timpul: întâi, pentru că am mult de lucru (locul poate ucide şi pe insularul cel mai abil, iar eu abia am sosit şi sunt lipsit de unelte); în al doilea rând, din cauza pericolului de a fi prins în timp ce-i privesc sau de a fi prins la prima vizită pe care-ar face-o în această zonă: dacă vreau să evit acest lucru, trebuie să construiesc ascunzători prin tufişuri; în sfârşit, deoarece pentru a-i privi există o dificultate materială — ei stau pe înălţimea colinei şi pentru cel care îi spionează de aici apar ca nişte uriaşi sprinteni; pot să-i văd doar când se apropie de malurile înalte.

Situaţia mea e deplorabilă. Sunt nevoit să stau în aceste părţi de jos ale insulei într-un moment în care mareele cresc mai mult ca oricând. Acum câteva zile s-a produs cea mai mare maree pe care am văzut-o de când sunt pe insulă.

Când se înserează, caut crengi şi le acopăr cu frunze. Nu-i de mirare dacă mă trezesc în apă. Mareea soseşte cam pe la şapte dimineaţa, uneori şi mai devreme. O dată pe săptămână sunt însă creşteri care-mi pot fi fatale. Crestăturile de pe trunchiul copacilor ţin evidenţa zilelor; o greşeală mi-ar umple plămânii cu apă.

Simt cu dezgust că această hârtie se transformă în testament. Dacă trebuie să mă resemnez la asta, e necesar să mă străduiesc ca afirmaţiile mele să se poată verifica în aşa fel încât nimeni să nu mă suspecteze vreodată de fals şi să nu creadă că mint când spun că am fost condamnat pe nedrept. Voi pune acest raport sub deviza lui Leonardo, Ostinato rigore, şi voi încerca s-o urmez.

Cred că această insulă se numeşte Vil-lings şi că aparţine arhipelagului Ellice1. De la negustorul de covoare Dalmacio Ombrellieri (strada Hiderabad, 21, suburbia Ramkrishnapur, Calcutta) aţi putea obţine mai multe precizări. Acest italian m-a hrănit în cele câteva zile pe care le-am petrecut înfăşurat în covoare persane; apoi m-a încărcat în cala unui vas. Nu-l compromit da-că-l amintesc în acest jurnal; nu sunt ingrat cu el... Apărarea în faţa supravieţuitorilor nu va lăsa loc la îndoieli: în realitate, în memoria oamenilor — acolo unde poate că se află cerul — Ombrellieri a avut milă de un semen pe nedrept urmărit şi va fi tratat cu bu— 1 Mă îndoiesc. Vorbeşte de o colină şi de diferiţi arbori. Insulele Ellice, sau „ale lagunelor”, sunt joase şi nu au alţi copaci decât cocotieri înrădăcinaţi în praful coralului. (Nota editorului) [Notele semnate astfel aparţin autorului.] năvoinţă până la ultima amintire în care va apărea.

Am debarcat la Rabaul. Având la mine o carte de vizită a comerciantului, am vizitat un membru al celei mai cunoscute societăţi din Sicilia: în strălucirea metalică a lunii, în fumul fabricilor de conserve de scoici, am primit ultimele instrucţiuni şi o barcă furată: am vâslit cu disperare, am ajuns pe insulă (cu o busolă pe care n-o pricep, lipsit de orientare, fără pălărie, bolnav, suferind de halucinaţii); barca s-a împotmolit în nisipurile dinspre răsărit (fără îndoială recifele de coral care înconjoară

insula erau sub apă); am rămas în barcă cel puţin o zi, pierdut în desfăşurarea acelei grozăvii, ui-tând că ajunsesem.

Vegetaţia insulei este abundentă. Plante, păşuni, flori de primăvară, de vară, de toamnă, de iarnă se succedă cu repeziciune, cu mai mare repeziciune spre a se naşte decât spre a muri, invadând unele timpul şi pământul celorlalte, acumulându-se nestăvilit. În schimb, arborii sunt bolnavi: au coroanele uscate, însă trunchiurile sunt viguros înmugurite: cred că există două explicaţii: ori ierburile epuizează forţa solului, ori rădăcinile arborilor au ajuns la piatră. Faptul că arborii noi sunt sănătoşi pare să confirme a doua ipoteză. Arborii de pe colină s-au întărit într-a-tât încât e imposibil să-i foloseşti; şi nici cu cei din partea de jos a insulei nu se poate face ceva; îi sfărâmă apăsarea degetelor, şi în mâini rămâne doar un rumeguş, rămân doar câteva aşchii moi.

În partea înaltă a insulei, care are patru maluri clisoase (stânci sunt doar pe malurile dinspre apus), se află muzeul, capela, bazinul de înot. Cele trei construcţii sunt moderne, drepte, simple, din piatră neşlefuită. Piatra, ca de atâtea alte ori, pare o imitaţie proastă şi nu se armonizează perfect cu stilul.

Capela e o cutie alungită, plată (ceea ce o face să pară foarte lungă). Bazinul de înot bine construit, cum nu depăşeşte nivelul solului, se umple inevitabil de vipere şi broaşte râioase, de insecte acvatice şi tot felul de scârboşenii. Muzeul e o clădire mare cu trei etaje, fără acoperiş vizibil, cu o verandă în faţă şi alta mai mică în spate, cu un turn cilindric.

L-am găsit deschis: imediat m-am instalat în el. II numesc muzeu pentru că aşa îi spunea negustorul italian. Ce motive avea? Cine ştie dacă el însuşi le-o fi cunoscând. Ar putea fi un hotel splendid pentru vreo cincizeci de persoane sau un sanatoriu.

Are un hol cu biblioteci inepuizabile şi deficitare; nu există decât romane, poezie,

Teatru, dacă nu socotim şi o cărticică, Belidor: Travaux — Le Moulin Perse, Paris, 1937, care era pe o consolă de marmură verde şi care acum îngroaşă buzunarul acestor zdrenţe de pantaloni pe care-i port. Am luat-o pentru că numele Belidor mi s-a părut straniu şi pentru că m-am întrebat dacă nu cumva capitolul Moulin Perse n-ar explica rotorul acela din părţile de jos ale insulei. Am examinat rafturile căutând un sprijin pentru anumite cercetări pe care procesul mi le-a întrerupt şi pe care în singurătatea de pe insulă m-am silit să le continuu. (Cred că ne pierdem nemurirea pentru că rezistenţa la moarte n-a evoluat; îmbunătăţirile pun accentul pe prima idee, rudimentară, de a menţine viu întreg corpul, dar ar trebui căutată doar păstrarea a ceea ce ţine de conştiinţă.) în hol, pereţii de marmură roz, cu câteva chenare verzi asemenea unor nişe. Ferestrele cu geamurile lor albastre ar ajunge până la etajul casei mele natale. Patru potire de alabastru, în care ar putea să se ascundă două duzini de oameni, iradiază lumină electrică. Cărţile ameliorează în parte această ambianţă. O uşă dă spre coridor, una spre salonul rotund, iar alta, infimă, acoperită de un paravan, duce la scara în spirală.

Pe coridor e scara principală din stuc, acoperită de covoare. Peste tot scaune de pai, pereţi tapetaţi cu cărţi.

Sufrageria are vreo şaisprezece metri pe doisprezece. Deasupra unor coloane triple de mahon, pe fiecare perete, sunt nişte balcoane ca nişte loji, pentru patru divinităţi aşezate câte una în fiecare lojă, pe jumătate indiene, pe jumătate egiptene, din teracotă ocru. Sunt de trei ori mai mari decât un om, înconjurate de frunze reliefate şi întunecate, de plante de ghips. Sub balcoane sunt panouri mari cu desene de Fuyita, care distonează (fiind prea modeste).

Podeaua salonului rotund este un acvariu, în cutii invizibile de sticlă, în apă, sunt lămpi electrice (singura iluminare a acestei camere fără ferestre). Îmi amintesc cu greaţă de acest loc. La sosirea mea erau acolo sute de peşti morţi. Evacuarea lor a fost o operaţie înfiorătoare. Am lăsat să curgă apa zile în şir, şi totuşi acolo mă impregnam mereu de miros de peşte putrezit (care-mi

sugera plajele din patrie, cu mulţimile lor confuze de peşti vii şi morţi aruncaţi de ape şi infectând nesfârşite zone de aer, în timp ce locuitorii, copleşiţi, îi îngropau). În această cameră, cu podeaua luminată şi cu coloanele de lac negru care o înconjoară, îţi poţi închipui că umbli miraculos pe un lac, în mijlocul

Unei păduri. Prin două deschizături, acvariul comunică cu holul şi cu o sală mică verde, înzestrată cu un pian, un fonograf şi un paravan de oglinzi care are poate peste douăzeci de laturi.

Încăperile sunt moderne, somptuoase, dezagreabile. În total sunt cincisprezece apartamente, în al meu am făcut reparaţii devastatoare, fără mari rezultate. N-am mai avut nici tablouri de Picasso, nici geamuri afumate, nici coperţi cu semnături preţioase, dar am trăit în schimb într-o ruină incomodă.

În două împrejurări analoage am făcut descoperiri în subsoluri. În prima căutam alimente (începuseră să scadă proviziile din cămară) şi am descoperit uzina. Pe când cercetam subsolul, am observat că nici un perete nu avea ferestruica pe care o văzusem de-afară, cu geamuri groase şi gratii, pe jumătate ascunsă între ramurile unui conifer. Ca într-o discuţie cu cineva care ar fi susţinut că această ferestruică era ireală, văzută în vis, am ieşit afară pentru a verifica dacă mai era.

Am văzut-o din nou. Am coborât în subsol şi am avut multe greutăţi pentru a mă orienta şi a găsi, pe dinăuntru, locul care corespundea ferestruicii. Era de cealaltă parte a peretelui. Am căutat crăpături, uşi secrete. Peretele era foarte neted şi foarte solid. M-am gândit că pe o insulă şi într-un loc ascuns trebuie să fie o comoară; am ho-tărât să sparg peretele şi să pătrund, deoarece mi s-a părut mai verosimil să existe, dacă nu mitraliere şi muniţii, cel puţin un depozit de alimente.

Cu drugul care servea pentru a închide o uşă şi cuprins de o moleşeală crescândă, am făcut o gaură; s-a văzut o lumină albastră. Am lucrat mult şi chiar în acea după-amia-ză am pătruns înăuntru. Primul meu sentiment n-a fost dezamăgirea

de-a nu găsi alimente, nici bucuria de-a descoperi o pompă de apă şi o uzină electrică, ci o plăcută şi generoasă uimire: pereţii, acoperişul, podeaua erau de porţelan albastru şi până şi aerul în această cameră, fără altă comunicare cu lumina zilei decât o ferestruică înaltă şi ascunsă între ramurile unui copac, avea o transparenţă cerească şi profundă, precum cea din spuma cascadelor.

Mă pricep foarte puţin la motoare, dar nu am întârziat să le pun în funcţiune. Când mi se termină apa de ploaie, folosesc pompa. Toate acestea m-au surprins: atât faptul că m-am descurcat, cât şi simplitatea şi starea bună a maşinilor. Nu uit că, în caz de pană, contez numai pe resemnarea mea. Sunt atât

De nepriceput încât n-am putut afla încă rostul unor motoare verzi din aceeaşi încăpere şi nici cel al cilindrului cu aripioare din partea de jos, dinspre sudul insulei, legat cu subsolul printr-un tub de fier. Dacă n-ar fi aşa departe de mal, aş crede că are vreo legătură cu mareele; aş putea să-mi imaginez că serveşte la încărcarea acumulatorilor pe care trebuie să-i aibă uzina. Din prudenţă, fac multă economie, nu pun motoarele în funcţiune decât atunci când este absolut necesar.

Totuşi, odată, toate luminile muzeului au fost aprinse întreaga noapte. Asta a fost a doua oară când am făcut descoperiri în subsoluri.

Eram bolnav. Speram că undeva prin muzeu există un dulap cu medicamente; sus nu era nimic; am coborât în subsoluri şi... În noaptea aceea n-am mai luat în seamă boala, uitând că numai în vis poţi trece prin-tr-o asemenea groază. Am descoperit o uşă secretă, o scară, un al doilea subsol. Am intrat într-o încăpere poliedrică, asemănătoare unor adăposturi împotriva bombardamentelor, pe care le-am văzut la cinematograf, cu pereţii acoperiţi cu plăci de două feluri, unele dintr-un material ca pluta, altele din marmură, distribuite simetric. Am făcut un pas: prin arcadele de piatră, am văzut repetându-se în opt direcţii, ca în oglindă, de opt ori, aceeaşi încăpere. Apoi am auzit

mulţi paşi, teribil de limpede, în jurul meu, sus, jos, umblând prin muzeu. Am mai înaintat un pic, zgomotele s-au stins ca într-un mediu de zăpadă, ca pe înălţimile reci ale Venezuelei.

Am urcat scara. Era linişte, zgomotul solitar al mării, nemişcare cu evadări de miriapode. Mi-a fost frică de o invazie de năluci sau de poliţişti, ultima mai puţin verosimilă. Am petrecut ore întregi între perdele, neliniştit de siguranţa ascunzătorii pe care o alesesem (puteam fi văzut de afară; dac-aş fi vrut să scap de cineva care-ar fi fost în cameră, ar fi trebuit să deschid fereastra). Apoi am îndrăznit să controlez casa, dar am continuat să fiu neliniştit; mă auzisem înconjurat de paşi limpezi la diferite înălţimi.

În zori am coborât din nou în subsol. M-au înconjurat aceiaşi paşi de aproape şi de departe. De data asta însă i-am înţeles. Enervat, am continuat să străbat al doilea subsol, escortat intermitent de cârdul zelos de ecouri, într-o singurătate multiplicată. Sunt nouă încăperi identice şi alte cinci într-un subsol mai jos. Par adăposturi împotriva bombardamentelor. Cine erau cei care prin 1924 au construit această clădire?

De ce au abandonat-o? De care bombardamente se temeau? E surprinzător faptul că constructorii unei clădiri atât de solide nutreau în asemenea măsură prejudecata modernă împotriva stucaturilor, până într-acolo încât să ridice acest adăpost care pune la grea încercare echilibrul mental: ecourile unui suspin fac să se audă suspine apropiate şi îndepărtate, timp de două sau trei minute. Acolo unde nu sunt ecouri, liniştea este tot atât de îngrozitoare ca şi greutatea aceea care, în vis, nu te lasă să fugi.

Cititorul atent poate scoate din raportul meu un catalog de obiecte, de situaţii şi fapte mai mult sau mai puţin uimitoare. Ultimul fapt este apariţia actualilor locuitori ai colinei. Se cuvine oare să facem o legătură între aceste persoane şi cele care au trăit aici în 1924? Ar trebui să vedem în turiştii de azi pe constructorii muzeului, ai capelei şi ai bazinului de înot? Nu pot să cred că vreuna dintre aceste persoane ar fi întrerupt vreodată Tea for two sau Valencia pentru a face proiectul acestei

construcţii, infestată de ecouri, e adevărat, dar rezistentă chiar şi la bombe.

Pe stânci e o femeie care priveşte apusul soarelui la fiecare înserare. Are un batic colorat legat pe cap şi mâinile împreunate pe un genunchi; nişte sori trebuie să-i fi aurit pielea înainte de naştere; datorită ochilor, părului negru şi bustului, pare una dintre acele ţigănci sau spanioloaice din tablourile cele mai detestabile.

Cu punctualitate fac să crească numărul paginilor acestui jurnal, dar le uit pe acelea care ar trebui să justifice anii când umbra mea a zăbovit pe pământ (Apărare în faţa supravieţuitorilor şi Elogiul luiMalthus). Totuşi, ceea ce scriu azi va fi o măsură de prevedere, în ciuda slăbiciunii convingerilor mele, aceste rânduri vor rămâne neschimbate. Trebuie să mă mulţumesc cu ceea ce ştiu acum; este în folosul siguranţei mele să renunţ necontenit la orice ajutor al vreunui seamăn.

Nu mai aştept nimic, dar asta nu e îngrozitor. După ce-am hotărât acest lucru, mi-am câştigat liniştea.

Femeia aceea mi-a dat însă o speranţă. Trebuie să mă tem de speranţe.

Ea priveşte fiecare înserare, iar eu, ascuns, stau şi o privesc pe ea. Ieri şi astăzi din nou, am descoperit că nopţile şi zilele mele aşteaptă acea oră. Femeia, cu senzualitate de ţigancă şi cu un batic colorat de dimensiuni prea mari, mi se pare ridicolă. Cu toate acestea simt, poate puţin în glumă, că dacă aş putea să fiu văzut pentru o clipă, dacă aş putea să vorbesc un moment cu ea, atunci tot ajutorul pe care îl poate primi omul de la prieteni, de la logodnică, de la cei de acelaşi sânge cu el s-ar îndrepta spre mine.

Speranţa mea poate fi opera pescarilor şi a tenismanului bărbos. Astăzi m-a enervat că o întâlnesc cu acel fals tenisman; nu sunt gelos; dar nici ieri n-am văzut-o; se ducea la stânci şi pescarii aceia m-au împiedicat s-o urmăresc; nu mi-au spus nimic; am fugit înainte de a mă fi văzut. M-am străduit să-i evit, luând-o pe

sus; imposibil; aveau prieteni care-i priveau cum pescuiesc. Când m-am întors, soarele apusese, doar stâncile mai vegheau noaptea.

Poate că sunt gata să fac o prostie iremediabilă; poate că femeia aceea, încălzită de soare în toate după-amiezele, mă va da pe mâna poliţiei.

O calomniez; dar nu uit de protecţia legii. Cei care hotărăsc condamnarea impun termene sau modalităţi de apărare care ne răpesc în chip dementţial libertatea.

Acum, invadat de murdărie şi de părul pe care nu-l pot îndepărta, puţin îmbătrânit, nutresc speranţa apropierii binefăcătoare de această femeie, fără îndoială frumoasă.

Sunt încredinţat că enorma mea dificultate va fi momentană: să trec peste prima impresie.

Acel fals impostor nu mă va învinge.

În cincisprezece zile au fost trei mari inundaţii. Ieri soarta m-a salvat de la înec. Apa m-a luat aproape prin surprindere. Bizuindu-mă pe semnele de pe copac, am calculat mareea pentru astăzi; dacă în zori aş fi dormit, aş fi murit. Dintr-o dată apa a crescut cu repeziciunea pe care o are o dată pe săptămâna. Aşa de mare a fost neglijenţa mea, încât acum nu ştiu cui să-i atribui aceste surprize: greşelilor de calcul sau unei pierderi trecătoare de regularitate a mareelor mari. Dacă mareele şi-au schimbat ritmul, viaţa în părţile de jos ale insulei va fi încă şi mai precară. Mă voi acomoda, totuşi. Am supravieţuit atâtor adversităţi.

Am fost multă vreme bolnav, cu dureri şi febră, am fost foarte preocupat să nu mor de foame; şi n-am putut scrie (cu această scumpă indignare pe care o datorez oamenilor).

La sosirea mea existau ceva provizii în cămara muzeului. Într-un cuptor obişnuit, încins, am preparat din făină, sare şi apă o pâine necomestibilă. Foarte curând am mâncat făină din pungă, aşa cum era (cu sorbituri de apă). Totul s-a terminat, până şi nişte

limbi de miel aproape stricate, până şi chibriturile (cu un consum de trei pe zi). Cât de evoluaţi au fost, faţă de noi, cei care au inventat focul! Am lucrat întruna, căznindu-mă zile nesfârşite să fac o capcană; când a funcţionat, am putut mânca păsări dulci şi însângerate. Am continuat tradiţia celor solitari, mâncând de asemenea rădăcini. Durerea, o lividitate umedă şi înfricoşătoare, catalepsii care nu mi-au lăsat nici o amintire, spaime de neuitat pe care le-am visat, mi-au permis să cunosc plantele cele mai otrăvitoare.1

Sunt obosit, nu am unelte, regiunea e nesănătoasă, potrivnică. Acum câteva luni însă, viaţa mea actuală mi s-ar fi părut un adevărat paradis.

Mareele zilnice nu sunt nici periculoase şi nici punctuale. Uneori ele ridică crengile acoperite de frunze pe care le întind pentru a adormi şi mă trezesc dimineaţa pe o mare plină de apele noroioase ale mlaştinilor.

Îmi rămâne după-amiaza pentru vână-toare; dimineaţa zac în apă până la brâu; mişcările devin grele ca şi cum partea scufundată a corpului ar fi foarte mare; în schimb, sunt mai puţine şopârle şi vipere; ţânţarii sunt însă toată ziua, tot anul.

1 A trăit fără îndoială sub arbori încărcaţi cu nuci de cocos. Nu-i menţionează. Nu i-a văzut? Sau, mai curând, atacaţi de ciumă, pomii nu făceau fructe? (Nota editorului)

Uneltele au rămas în muzeu. Sper să am curajul să întreprind o expediţie şi să le re-dobândesc. Dar poate că nu va fi absolut necesar; poate că oamenii aceştia vor dispărea; poate că am avut doar halucinaţii.

Barca a rămas inaccesibilă, pe plaja din răsărit. Ceea ce pierd nu e mult: să ştiu că nu sunt deţinut, că pot să plec de pe insulă. Dar pot să plec vreodată? Cunosc infernul pe care îl ascunde această barcă. Am venit de la Rabaul până aici. Nu aveam apă de băut, nu aveam pălărie. Când vâsleşti, marea nu are sfârşit.

Insolaţia, oboseala erau mai mari decât corpul meu. M-au chinuit o boală cu fierbinţeli şi visuri care nu mai conteneau.

Acum am norocul că deosebesc rădăcinile comestibile. Am ajuns să-mi ordonez viaţa atât de bine, încât fac toate treburile şi-mi rămâne răgaz să mă şi odihnesc. În acest cadru mă simt liber, fericit.

Ieri am rămas în urmă; astăzi am lucrat fără întrerupere, totuşi mai am ceva şi pentru mâine; când sunt atâtea de făcut, femeia după-amiezelor nu mă mai ţine treaz.

Ieri dimineaţă, marea a invadat părţile de jos ale insulei. Niciodată nu am văzut o maree de asemenea proporţii. Încă mai creştea când a început să plouă (aici ploile

Sunt rare, foarte puternice, în rafale). A trebuit să-mi caut adăpost.

Luptându-mă cu alunecuşul povârnişu-lui, cu violenţa ploii, cu vântul şi cu crengile, am urcat dealul. Mi-a dat prin gând să mă ascund în capelă, locul cel mai singuratic de pe insulă.

Eram în încăperile în care preoţii îşi iau gustarea şi-şi schimbă veşmintele (n-am văzut nici un pastor printre ocupanţii muzeului) şi deodată au apărut două persoane, brusc, nu ca şi cum ar fi sosit, ci ca şi cum ar fi apărut pur şi simplu în faţa privirii mele sau în imaginaţia mea… M-am ascuns, nehotărât, cu neîndemânare, sub altar, între mătăsuri colorate şi dantele. Nu m-au văzut. Sunt încă uimit.

Am stat o vreme imobil, ghemuit, în poziţie incomodă, iscodind printre perdelele de mătase aflate sub altarul principal, cu atenţia îndreptată spre zgomotele îndepărtate ale furtunii, privind munţii de furnicare, întunecaţi, şirurile umblătoare de furnici palide şi mari, dalele deplasate… Atent la picăturile din perete şi din tavan, la apa infiltrată în şănţuleţe, la ploaia de pe poteca apropiată, la tunete, la zgomotele confuze ale vijeliei, ale

copacilor, ale mării pe plajă, ale grinzilor apropiate, dorind să izolez paşii sau vocea cuiva care ar fi înaintat spre ascunzătoarea mea, dorind să evit altă apariţie neaşteptată.

Printre zgomote, am început să aud frân-turi dintr-o scurtă melodie venind de foarte departe. Apoi n-am mai auzit-o şi m-am gândit că fusese ca în figurile acelea care, după Leonardo, apar atunci când privim un timp petele de umezeală. Muzica a revenit, iar eu am stat cu ochii înceţoşaţi, mulţumit de armonia ei, crispat, iar apoi m-am îngrozit de tot şi de toate.

După un timp m-am dus la fereastră. Apa, albă pe geam, fără strălucire, profund întunecată în aer, abia te lasă să vezi... Am avut o surpriză atât de mare încât nu mi-a mai păsat că apar în uşa deschisă.

Aici locuiesc eroii snobismului (sau pensionarii unui balamuc părăsit). Fără spectatori (sau eu sunt publicul prevăzut de la început), pentru a fi originali, depăşesc limita incomodităţii suportabile, sfidează moartea. Acesta este adevărul şi nu o invenţie a ran-chiunii mele... Au scos fonograful din camera verde, situată alături de salonul cu acvariu, şi, femei şi bărbaţi, aşezaţi pe bănci sau pe pajişte, vorbeau, ascultau muzică şi dansau în mijlocul unei învolburări de apă şi vânt care ameninţa să smulgă toţi copacii.

Acum femeia cu batic îmi devine absolut necesară. Poate că toată această igienă de a nu spera este puţin ridicolă; a nu spera ceva de la viaţă pentru a nu ţi-o expune, a face pe mortul pentru a nu muri. Dintr-o dată asta mi s-a părut o letargie îngrijorătoare, chiar înspăimântătoare; vreau să se termine. După evadare, după ce am supravieţuit fără să dau atenţie oboselii care mă distrugea, am dobândit calmul; poate că hotărârile mele mă vor arunca înapoi în braţele trecutului sau ale judecătorilor; îi prefer acestui îndelungat purgatoriu.

A început acum opt zile. Atunci am înregistrat miracolul apariţiei acestor persoane; după-amiază am tremurat lângă stâncile de la apus. Mi-am spus că totul era vulgar; tipul boem al femeii şi dragostea care m-a cuprins, provocată de singurătatea

îndelungată. Am mai revenit în două după-a-mieze; femeia era acolo; am început să cred că acesta era singurul lucru miraculos; apoi au venit zilele nefericite când şi-au făcut apariţia pescarii şi n-am mai văzut-o; zilele bărbosului, ale inundaţiei, ale reparării distrugerilor inundaţiei. Azi după-masă…

Sunt speriat, dar mai cu seamă nemulţumit de mine. Acum mă aştept ca intruşii să vină în orice moment; dacă întârzie, tnalum signum: vin să mă aresteze; voi ascunde acest jurnal, voi pregăti o explicaţie şi-i voi aştepta nu departe de barcă, hotărât să lupt, să fug. Cu toate acestea nu mă gândesc la pericole. Sunt foarte supărat, am făcut greşeli care-ar putea să mă îndepărteze de acea femeie pentru totdeauna.

După ce am făcut baie, curat dar cam dezordonat (barba şi părul îmi erau ude), m-am dus s-o văd. Îmi făcusem următorul plan: o aştept la stânci; sosind, femeia mă va găsi absorbit de apusul soarelui; surpriza, teama probabilă vor avea timp să se transforme în curiozitate; afecţiunea comună pentru înserare ar putea fi un mijlocitor favorabil; ea mă va întreba cine sunt; ne-am împrieteni…

Am ajuns foarte târziu. (Lipsa mea de punctualitate mă exasperează. Şi când te gândeşti că în acel bâlci al deşertăciunilor numit lumea civilizată, la Caracas, mă mân-dream cu această punctualitate greu de respectat, era una dintre caracteristicile mele!)

Asta a zădărnicit totul; ea contempla înserarea şi brusc am apărut eu de după nişte pietre. Brusc, şi zburlit, şi văzut de jos, toate semnele spaimei mele trebuie să fi apărut teribil de accentuate.

Intruşii urmau să vină dintr-un moment într-altul. Nu am pregătit nici o explicaţie. Nu mi-e frică.

Această femeie e mai mult decât o falsă ţigancă. Mă sperie curajul ei. Nimic nu arăta că mă văzuse. Nici o clipire, nici cea mai uşoară tresărire.

Soarele era încă deasupra orizontului (nu soarele, aparenţa soarelui; era acel moment în care a apus sau va apune şi îl vezi unde nu este). Mă urcasem grăbit pe pietre. Am văzut-o; baticul colorat, mâinile încrucişate pe un genunchi, privirea ei făcând să crească lumea. Respiraţia mea a devenit precipitată. Stâncile, marea păreau tremurătoare.

În timp ce mă gândeam la toate astea, am auzit vuietul mişcător şi obosit al mării, ca şi cum marea ar fi venit să se aşeze lângă mine. M-am liniştit un pic. Nu era cu putinţă să mi se audă respiraţia.

Atunci, pentru a amâna momentul în care trebuia să-i vorbesc, am descoperit o veche lege psihologică. Era mai bine să vorbesc dintr-un loc înalt, care să-mi permită să privesc de sus. Această situare pe un loc mai înalt ar compensa în parte dezavantajele mele.

M-am urcat pe alte stânci mai sus. Efortul mi-a înrăutăţit starea. De asemenea au mai înrăutăţit-o:

Graba: îmi luasem obligaţia să-i vorbesc chiar azi. Dacă doream să evit ca ea să aibă vreo bănuială din pricina locului singuratic sau a întunericului, nu mai puteam să aştept nici un minut.

Faptul de a o vedea: şedea ca şi cum ar poza pentru un fotograf invizibil şi avea liniştea după-amiezei, dar o linişte mult mai vastă. Urma deci s-o întrerup.

A spune ceva era o întreprindere alarmantă. Nu ştiam dacă mai aveam grai.

Am privit-o, ascuns. M-am temut că m-ar putea surprinde spionâhd-o. Am apărut, poate prea brusc, în faţa privirii ei; cu toate acestea, liniştea pieptului ei nu s-a tulburat; privirea ei făcea abstracţie de mine, ca şi cum aş fi fost invizibil.

Nu m-am oprit.

— Domnişoară, doresc să mă ascultaţi, am spus eu în speranţa că nu va consimţi la rugămintea mea, deoarece eram atât de emoţionat încât uitasem ce trebuia să-i spun. Mi s-a părut că vorba domnişoară suna ridicol acolo, pe insulă. În afară de asta, propoziţia era prea imperativă (asociată cu apariţia subită, cu ora, cu singurătatea).

Am insistat.

— Înţeleg că nu se cuvine…

Nu pot să-mi amintesc cu exactitate ce am spus. Eram aproape pe altă lume. I-am vorbit cu o voce măsurată şi joasă, într-o manieră care sugera obscenităţi. Am trecut din nou la domnişoară. Am renunţat la cuvinte şi am început să privesc apusul, sperând că admirarea în comun a priveliştii acelui calm ne va apropia. Am reînceput să vorbesc. Efortul pe care-l făceam pentru a mă stăpâni îmi cobora vocea, mărea obscenitatea tonului. Au trecut alte minute de tăcere. Am insistat, am implorat într-un chip respingător, în cele din urmă am fost total ridicol; tremurând, aproape strigând, i-am cerut să mă insulte, să mă denunţe, dar să înceteze de a mai tăcea.

Nu a fost ca şi cum nu ar fi auzit, ca şi cum nu m-ar fi văzut; a fost ca şi cum urechile pe care le avea nu serveau ca să audă, ca şi cum ochii nu-i serveau ca să vadă.

Într-un fel, m-a insultat; a demonstrat că nu se temea de mine. Se şi făcuse noapte când şi-a luat poşeta şi a pornit încet spre partea înaltă a colinei.

Oamenii nu au venit încă să mă caute. Poate că nu vor veni la noapte. Poate că femeia asta este în toate privinţele la fel de uimitoare şi nu le-a spus nimic despre apariţia mea. Noaptea e întunecoasă. Cunosc bine insula şi nu mi-e frică nici de o armată, dacă mă caută noaptea.

Altă dată, a fost ca şi cum nu m-ar fi văzut. Nu am făcut altă greşeală decât aceea de a rămâne tăcut şi de a lăsa să se restabilească liniştea.

Când femeia a sosit la stânci, eu priveam apusul. A stat nemişcată, căutând un loc pentru a întinde cuvertura. Apoi s-a îndreptat spre mine. Dacă aş fi întins braţul, aş fi atins-o. Acest gând m-a îngrozit (ca şi cum aş fi fost în pericol să ating o fantomă). În abstracţia pe care o făcea de prezenţa mea, era ceva înspăimântător. Cu toate acestea, aşezându-se alături de mine, mă sfida şi, într-un anumit fel, arăta că nu ignoră prezenţa mea. A scos o carte din geantă şi a început să citească. Am profitat de răgaz pentru a mă linişti.

Apoi, când am văzut-o că lasă cartea ri-dicând privirea, m-am gândit: „Se pregăteşte să-mi vorbească." Lucrul acesta însă nu s-a produs. Liniştea creştea inevitabil. Am înţeles gravitatea faptului de a nu o întrerupe; dar fără obstinaţie, fără motiv, am rămas tăcut.

Niciunul dintre tovarăşii ei n-a venit să mă caute. Poate nu le-a vorbit despre mine sau poate că-i neliniştea faptul că eu cunoşteam insula (de aceea femeia revine în fiecare zi simulând un episod sentimental). Nu cred. Sunt gata să surprind şi conspiraţia cea mai tăcută.

Mi-am descoperit o înclinaţie spre prevederea exclusivă a consecinţelor rele. Aceasta s-a format în ultimii trei sau patru ani. Nu este întâmplătoare, este supărătoare. Faptul că femeia revine şi'ânceareă o apropiere, totul pare să indice o schimbare prea fericită pentru a mi-o putea imagina... Poate am uitat de barbă, de anii mei, de poliţia care m-a urmărit atât şi care continuă să mă caute, încăpăţânată ca un blestem care se împlineşte. Nu trebuie să-mi fac speranţe. Scriu asta şi-mi vine o idee care e o speranţă. Nu cred s-o fi insultat pe femeie, dar poate ar fi bine să-i dau o satisfacţie. Ce face un bărbat în asemenea ocazii? Trimite flori. E un proiect ridicol... Dar banalităţile, când sunt umile, stau sub puterea inimii. Pe insulă sunt multe flori. La sosirea mea erau câţiva arbuşti ornamentali în jurul bazinului de înot şi al muzeului. Cu siguranţă, voi putea face o grădiniţă pe pajiştea care mărgineşte stâncile. Poate că natura te ajută să te apropii de intimitatea unei femei. Poate că mă ajută să pun capăt tăcerii şi prudenţei. Acesta va fi ultimul

meu mijloc poetic. N-am combinat niciodată culori; la pictură nu mă pricep aproape deloc... Cred totuşi că pot face o muncă modestă, care să arate dragoste faţă de grădinărit.

M-am trezit în zori. Simţeam că nobleţea sacrificiului meu era de ajuns pentru a îndeplini proiectul.

Am văzut florile (sunt din belşug la poalele malurilor înalte). Le-am cules pe cele care mi s-au părut mai puţin dezagreabile. Chiar şi cele în culori suave au o vitalitate aproape animală. După puţin timp le-am privit, ca să le aranjez, pentru că nu le mai puteam cuprinde în braţe: erau moarte.

Eram pe punctul de a renunţa la proiectul meu, dar mi-am adus aminte că ceva mai sus, în faţa muzeului, există un alt loc cu multe flori. Cum era devreme, mi s-a părut că nu risc dacă mă duc să le văd. Intruşii dormeau, cu siguranţă.

Sunt mărunţele şi aspre. Am rupt câteva. Nu au acea nerăbdare monstruoasă de-a muri.

Neajunsul lor: dimensiunea redusă şi faptul că se află în faţa muzeului.

Am petrecut aproape toată dimineaţa riscând să fiu descoperit de vreo persoană care ar fi avut curajul să se scoale înainte de zece. Mi se pare că o condiţie atât de modestă a declanşării calamităţii nu s-a împlinit, în timpul cât am trudit ca să adun florile, am supravegheat muzeul şi nu am văzut pe niciunul dintre cei ce-l locuiau; ceea ce-mi permite să presupun că nici ei nu m-au văzut pe mine.

Florile sunt foarte mici. Va trebui să plantez mii şi mii, dacă nu vreau o grădiniţă minusculă (ceea ce ar fi mai frumos şi mai uşor de făcut, dar s-ar putea ca femeia să n-o vadă).

Am început să pregătesc rondurile de flori, să desţelenesc pământul (care e tare, iar suprafeţele plănuite întinse), să-l stropesc cu apă de ploaie. Când voi fi pregătit pământul, va trebui să mai caut flori. Voi face tot posibilul să nu mă surprindă,

ca să nu mă întrerupă din lucru sau să-l vadă înainte de a fi gata. Am uitat că pentru mutarea plantelor există şi unele condiţii cosmice. Nu pot crede că după atâta primejdie, după atâta oboseală, florile să nu rămână vii până la apusul soarelui.

În privinţa grădinilor sunt lipsit de simţ estetic, dar oricum, printre păşuni şi buruieni, rodul muncii mele va fi mişcător. Va fi o înşelătorie, fireşte; potrivit planului meu, în după-amiaza aceasta va fi o grădină îngrijită; dar mâine (dacă e vânt), poate să fie moartă sau fără flori.

Mi-e cam ruşine să-mi mărturisesc proiectul. O femeie uriaşă aşezată, privind apusul, cu mâinile împreunate sub un genunchi; un bărbat foarte mic, făcut din frunze, îngenuncheat în faţa femeii (dedesubtul acestui personaj voi pune cuvântul „eu” între paranteze).

Se va pune şi această inscripţie:

Eşti sublimă, nu îndepărtată şi de neînţeles, Păstrezi întreaga linişte a trandafirului necules.

Oboseala mea a devenit aproape o boală. Am la dispoziţie cerul şi posibilitatea de a mă culca sub copaci până la şase după-amiază, dar voi amâna odihna pentru a scrie. Această nevoie de a scrie cred că se datorează nervilor. Pretextul e că acum actele mele mă duc către una din cele trei perspective: tovărăşia femeii, singurătatea (adică moartea în care am petrecut ultimii ani, imposibilă după ce am contemplat-o pe femeie) sau îngrozitoarea justiţie. Care din ele va deveni realitate? E greu s-o ştiu dinainte, totuşi redactarea şi lectura acestor memorii mă pot ajuta să fac previziunea asta atât de utilă şi îmi vor permite poate chiar să particip la făurirea unui viitor acceptabil.

Am lucrat ca un executant prodigios; opera rezultă din relaţia între fragmentele care o compun. Poate că magia depinde tocmai de asta: trebuie să mă dedic fiecărui fragment, să învinq dificultatea de a planta fiecare floare şi de a o alinia cu precedenta. In timpul execuţiei nu se putea prevedea cum avea

să arate opera încheiată; va fi sau un ansamblu dezordonat de flori, sau o femeie, nu se ştie.

Totuşi, lucrarea nu pare improvizată, arată destul de elegant. N-am putut să-mi îndeplinesc proiectul. În imaginaţie nu-i mai greu de închipuit o femeie aşezată, ţi-nându-şi cu mâinile un genunchi, decât o femeie stând în picioare; din flori, însă, prima este aproape imposibil de realizat. Femeia e văzută din faţă, cu capul şi picioarele din profil, privind un apus de soare. Faţa şi un şal cu flori mov formează capul. Pielea nu iese bine. N-am putut reda culoarea asta austeră, care-mi repugnă şi mă atrage. Rochia din flori albastre are borduri albe. Soarele făcut din nişte stranii floarea-soarelui care cresc pe-aici. Marea, din aceleaşi flori ca şi rochia. Personajul care mă reprezintă stă în profil, îngenuncheat, e mic (are doar o treime din mărimea femeii) şi verde, alcătuit din frunze.

Am modificat inscripţia. Prima era prea lungă pentru a o face din flori. Am schimbat-o cu alta:

Moartea mi-ai dezvăluit-o pe această insulă.

Mă bucuram că sunt un mort care încă veghează. Din cauza acestui sentiment, am neglijat însă politeţea; propoziţia putea conţine un reproş, totuşi am revenit la acea idee. Mă orbeau, cred, dorinţa de a mă prezenta ca un fost mort, precum şi descoperirea literară sau banală că moartea era imposibilă alături de acea femeie. Cu toată monotonia lor, aberaţiile acestea erau aproape monstruoase:

Un mort pe această insulă ai trezit. Sau:

Nu sunt mort: sunt îndrăgostit.

M-am simţit descurajat. Inscripţia florilor spune:

Omagiul timid al unui amor.

Totul s-a petrecut în cadrul celei mai previzibile normalităţi, dar într-o formă nesperat de benignă. Sunt pierdut. Lucrând la

această grădiniţă, am comis o greşeală elementară, la fel ca Aiax, sau vreun alt personaj elenic uitat, când a înjunghiat animalele; dar în acest caz, chiar eu sunt animalele înjunghiate.

Femeia a sosit mai devreme decât de obicei. A lăsat geanta (cu cartea pe jumătate ieşită) pe o stâncă şi, pe altă stâncă, mai netedă, a întins cuvertura. Avea un costum de tenis; un batic aproape mov, pe cap. A stat un moment privind marea, ca adormită; apoi s-a ridicat şi s-a dus să ia cartea. S-a mişcat cu acea libertate pe care o avem când suntem singuri. A trecut, atât la dus cât şi la întors, pe lângă grădiniţa mea, dar s-a prefăcut că n-o vede. Nu eram nerăbdător s-o vadă; dimpotrivă, când femeia a apărut, am înţeles greşeala mea uimitoare şi am suferit că nu puteam ascunde o lucrare care mă condamna pentru totdeauna. M-am liniştit, poate, pierzându-mi cunoştinţa. Femeia a deschis cartea, şi-a pus mâna între file şi a continuat să privească după-amiaza. Nu a plecat până la căderea nopţii.

Acum mă consolez reflectând asupra condamnării mele. Este dreaptă sau nu? Ce trebuie să aştept după ce i-am dedicat această grădiniţă de prost-gust? Cred, fără să mă revolt, că lucrul făcut, o dată ce-l pot critica, n-ar trebui să mă ducă la pierzanie. În faţa unei fiinţe atotştiutoare, nu sunt omul care să se teamă de această grădină. La urma urmei, eu am creat-o.

Eram gata să-i spun că acolo se manifestau pericolele creaţiei, greutatea de a purta diverse conştiinţe în echilibru, simultan. Dar, la ce bun? Aceste justificări sunt fără vlagă. Totul e pierdut, viaţa alături de femeie, singurătatea dinainte. Stărui fără scăpare în acest monolog, care, începând chiar de acum, e nejustificat.

În ciuda nervilor, azi am fost inspirat, în timp ce după-amiaza se destrăma împăr-tăşindu-se din neîntinata seninătate, din

Splendoarea femeii. Această senzaţie plăcută m-a cuprins din nou noaptea; am avut un vis cu lupanarul femeilor oarbe pe care l-am vizitat cu Ombrellieri, la Calcutta. Femeia a apărut şi

lupanarul s-a transformat într-un palat florentin, bogat, cu stucaturi. Eu, încurcat, am izbucnit: „Ce romantic!”, plân-gând de fericire poetică şi vanitate deşartă. M-am trezit însă de câteva ori, neliniştit din pricina lipsei mele de fineţe faţă de riguroasa delicateţe a femeii. Nu voi uita: şi-a dominat dezgustul pe care i l-a produs sărmana mea grădiniţă şi a simulat cu milă că n-o vede. Mă neliniştea de asemenea faptul că am auzit Valencia şi Tea for two, pe care un fonograf le-a repetat exasperant până la răsăritul soarelui.

Tot ceea ce am scris despre destinul meu, cu speranţă sau teamă, în glumă sau în serios, mă mortifică.

Încerc un sentiment foarte neplăcut. Mi se pare că ştiam de mult rezultatul jalnic al faptelor mele şi că am insistat cu superficialitate şi încăpăţânare… Aş fi putut avea purtarea asta doar în vis, doar în nebunie… Azi după-amiază, ca un comentariu simbolic şi anticipat, am visat că în timp ce jucam o partidă de croquet, ştiam că jocul avea să aibă ca rezultat uciderea unui om. Apoi, ireversibil, eu eram acel om.

Acum coşmarul continuă… Eşecul meu este definitiv şi încep să povestesc vise. Vreau să mă trezesc, dar întâlnesc acea rezistenţă care te împiedică să ieşi din visele cele mai îngrozitoare.

Azi femeia a vrut să-i simt indiferenţa, ceea ce de altfel a reuşit. Tactica ei este însă inumană şi, cu toate că eu sunt victima, cred totuşi că privesc obiectiv.

A venit cu dezgustătorul tenisman. Simpla prezenţă a acestui om ar trebui să înlăture orice gelozie. Este foarte înalt. Purta un sacou de tenis, de culoarea granatei, prea mare, pantaloni albi şi pantofi enormi cu alb şi galben. Barba părea falsă. Pielea e feminină, ca de ceară, marmorată pe la tâmple. Ochii sunt de culoare închisă, dinţii dezgustători; vorbeşte rar, deschizând mult o gură mică, rotundă, vocalizând copilăreşte, ară-tând o limbă mică şi ea, rotundă, de un roşu aprins, lipită mereu de dinţii inferiori. Mâi-nile sunt foarte lungi, palide; le ghicesc fin căptuşite cu umezeală.

M-am ascuns imediat. Nu ştiu dacă ea m-a văzut, dar presupun că da, pentru că nici un moment nu a părut să mă caute cu privirea.

Sunt sigur că bărbatul nu a observat grădiniţa decât târziu. Ea s-a prefăcut că n-o vede.

Am auzit nişte cuvinte franţuzeşti. Apoi n-au mai vorbit. Au devenit parcă dintr-o dată trişti, privind marea. Bărbatul a spus ceva. De fiecare dată când un val se spărgea de pietre, făceam doi, trei paşi repezi, apro-piindu-mă. Erau francezi. Femeia a mişcat capul; n-am auzit ce-a spus, dar fără îndoială era o negaţie; avea ochii închişi şi surî-dea cu amărăciune sau extaz.

— Crede-mă, Faustine, a spus bărbosul cu o disperare prost stăpânită, iar eu i-am aflat numele: Faustine. (Dar lucrul şi-a pierdut orice importanţă.)

— Nu… Acum ştiu ce urmăreşti…

A surâs, fără amărăciune şi fără extaz, frivol, îmi aduc aminte că în acel moment am urât-o. Se juca şi cu bărbosul, şi cu mine.

— E o nenorocire că nu ne înţelegem. Timpul e scurt: doar trei zile şi apoi nimic nu va mai avea importanţă.

N-am înţeles bine situaţia. Omul acesta era de fapt duşmanul meu. Mi s-a părut trist; nu m-ar fi mirat ca tristeţea lui să fi fost un joc. Jocul Faustinei era insuportabil, aproape grotesc.

Omul a vrut să reducă din importanţa cuvintelor lui anterioare. A spus câteva propoziţii care aveau cam acest sens:

— Nu trebuie să te nelinişteşti. Nu vom discuta o veşnicie…

— Morel, răspunse prosteşte Faustine, ştii că-mi pari misterios?

Întrebările Faustinei n-au putut să-i înlăture tonul de glumă.

Bărbosul s-a dus să-i aducă şalul şi geanta. Erau pe o stâncă, la câţiva metri. S-a întors agitându-le şi spunând:

— Nu lua în serios ce ţi-am spus... Uneori cred că dacă îţi stârnesc curiozitatea... Dar nu te supăra...

La dus şi la întors a călcat în picioare biata mea grădiniţă. Nu-mi dau seama dacă în mod conştient sau cu o inconştienţă iritantă. Faustine l-a văzut, jur că l-a văzut, şi n-a vrut să mă scutească de această ofensă; a continuat să-i pună întrebări, surâză-toare, interesată, devorată de curiozitate. Atitudinea ei mi s-a părut josnică. Fără îndoială, grădiniţa este de cel mai prost gust. Dar de ce s-o laşi călcată în picioare de un bărbos? Nu sunt şi aşa destul de călcat în picioare?

La ce te poţi aştepta însă de la astfel de oameni? Tipul lor corespunde idealului pe care-l caută totdeauna producătorii de cărţi poştale indecente. Se potrivesc: un bărbos palid şi o ţigancă mare cu ochi enormi... Îmi vine să cred că i-am văzut chiar în cele mai cunoscute colecţii de la Portico Ama-rillo, la Caracas.

Încă mă mai întreb: ce trebuie să cred? Fără îndoială, Faustine este o femeie detestabilă. Dar ce vrea? Poate vrea să se joace cu mine şi cu bărbosul; sau poate că bărbosul nu este altceva decât un instrument pentru a mă chinui pe mine şi nu-i pasă dacă-l face să sufere. Poate că Morel nu e decât o afectare a ignorării mele şi un semn că această ignorare ajunge la punctul culminant şi deci la sfârşit.

Dar poate că nu... E atâta vreme de când nu mă vede... Dacă continuă, cred că o s-o omor sau o să înnebunesc. Uneori mă gân-desc că partea asta de sud a insulei este atât de insalubră încât m-a făcut invizibil. Aş avea un avantaj: aş putea s-o răpesc pe Faustine fără nici un pericol...

Ieri nu m-am dus la stânci. Şi azi mi-am spus de multe ori că nu mă voi duce, dar la jumătatea după-amiezei mi-am dat seama că voi merge. Faustine n-a venit şi cine ştie când va mai veni. Nu se mai poate amuza cu mine (după ce mi-a călcat în picioare grădiniţa). Acum prezenţa mea o va plictisi ca o glumă de care s-a făcut haz o dată şi pe care cineva vrea s-o repete. Îmi promit să nu se mai repete.

Dar la stânci nu mai aveam linişte: „Este vina mea, îmi spuneam (pentru că Faustine nu apărea), că m-am încăpăţânat atâta să nu vin.”

M-am urcat pe colină. Am ieşit din spatele unui grup de plante şi m-am trezit în faţa a doi bărbaţi şi a unei femei. M-am oprit, n-am mai respirat; între noi nu era nimic (cinci metri de spaţiu gol şi crepuscular). Bărbaţii stăteau întorşi cu spatele; doamna era cu faţa spre mine, şedea jos şi mă privea. Am văzut-o tresărind. Brusc s-a întors şi a privit spre muzeu. M-am ascuns în spatele unor plante. A spus cu voce veselă:

— Asta nu e oră pentru poveşti cu fantome. Să intrăm.

Nu ştiu încă dacă spuneau într-adevăr poveşti cu fantome sau dacă fantomele au apărut în propoziţie pentru a anunţa că se petrecuse ceva straniu (apariţia mea).

Au plecat. Nu prea departe de mine mergeau un bărbat şi o femeie. M-am temut că mă vor surprinde. Perechea s-a apropiat mai mult. Am auzit o voce cunoscută:

— Azi nu m-am dus să văd... (Inima a început să-mi bată cu putere.

Mi s-a părut că în această propoziţie eu eram cel la care se refereau.)

— Îţi pare rău?

Nu ştiu ce-a spus Faustine. Bărbosul făcuse progrese. Se tutuiau.

M-am întors în părţile de jos ale insulei, hotărât să rămân acolo până ce-o să mă ia marea. Dacă intruşii vin să mă caute, nu mă voi preda şi nici nu voi fugi.

Hotărârea mea de a nu mai apărea în faţa Faustinei a durat patru zile (ajutat fiind de două maree care mi-au dat de lucru).

M-am dus devreme la stânci. Mai târziu au sosit Faustine şi falsul tenisman. Vorbeau corect franţuzeşte, chiar foarte corect, aproape ca sud-americanii.

— Am pierdut deci toată încrederea dumneavoastră?

— Toată.

— Înainte credeaţi în mine.

Am observat că nu se mai tutuiau, dar imediat mi-am amintit că oamenii, când încep să se tutuiască, nu pot evita reîntoarcerile la „dumneavoastră”. Poate, m-am gân-dit, sunt influenţat de conversaţia pe care o aud. Avea aceeaşi idee de întoarcere în trecut, dar în legătură cu alte subiecte.

— Şi m-aţi crede dacă aş putea să vă readuc într-un moment înainte de acea du-pă-amiază, la Vincennes?

— Niciodată n-aş putea să vă mai cred, niciodată.

— Influenţa viitorului asupra trecutului, a spus Morel, cu entuziasm şi voce foarte joasă.

Apoi au rămas tăcuţi, privind marea. Bărbatul a vorbit ca şi cum ar fi înlăturat o linişte apăsătoare.

— Crede-mă, Faustine…

Mi s-a părut încăpăţânat. Continua cu aceleaşi rugăminţi pe care le-am auzit cu opt zile înainte.

— Nu… Acum ştiu ce urmăreşti…

Conversaţiile se repetau fără nici o justificare. Cititorul nu trebuie să-şi imagineze aici că descoperă fructul amar al situaţiei mele, şi nici să se complacă în prea simpla asociere a cuvintelor urmărit, solitar, mizantrop. Am studiat subiectul înainte de proces: conversaţiile sunt schimburi reciproce de ştiri (meteorologice, de exemplu), de indignări, de bucurii (intelectuale, de pildă) cunoscute dinainte şi împărtăşite de

interlocutori. Emoţionează plăcerea de a vorbi, de a exprima acorduri sau dezacorduri.

Îi priveam, îi auzeam. Am simţit că se petrece ceva straniu; dar nu ştiam ce. Acea canalie ridicolă mă indigna.

— Dacă v-aş spune tot ce urmăresc…

— V-aş insulta?

— Sau ne-am înţelege. Timpul e scurt, doar trei zile; e o nenorocire că nu ne înţelegem.

Cu mare greutate în conştiinţa mea, dar la timpul potrivit în realitate, cuvintele şi mişcările Faustinei şi ale bărbosului coincideau cu cuvintele şi mişcările lor de acum opt zile. Groaznica veşnică reîntoarcere. Reîntoarcere incompletă însă: grădiniţa mea. Mutilată data trecută de paşii lui Morel, astăzi este un loc răvăşit, cu vestigii de flori moarte, turtite la pământ.

Prima impresie m-a măgulit. Am crezut a descoperi că în aptitudinile noastre trebuie să existe, nesperate, repetiţii constante, întâmplarea favorabilă mi-a îngăduit să observ. Să fii martor clandestin la diferite întrevederi ale aceloraşi persoane nu e un lucru frecvent. Scenele se repetă ca la teatru.

Auzindu-i pe Faustine şi pe bărbos, îmi corectam amintirea conversaţiei anterioare (transcrisă din memorie cu câteva pagini în urmă).

Mi-a fost teamă că această descoperire ar putea fi doar efectul unei slăbiri a amintirilor mele sau al comparaţiei dintre o scenă reală şi una simplificată prin uitare.

Apoi, cu amărăciune bruscă, am bănuit că totul ar fi o reprezentaţie burlescă, o glumă îndreptată împotriva mea.

Datorez o explicaţie. Niciodată nu m-am îndoit că era bine să încerc ca Faustine să simtă exclusiv importanţa noastră, a amân-durora (şi că bărbosul nu conta). Cu toate acestea, mă

tenta dorinţa de a-l pedepsi pe acest individ, mă amuza chiar şi ideea de a-l înfrunta în vreun fel care să-l acopere de ridicol.

În sfârşit sosise ocazia. Cum să profit de ea? M-am străduit să mă gândesc (fiind dominat exclusiv de furie).

Nemişcat, ca şi cum aş fi reflectat, am aşteptat momentul să le ies în cale. Bărbosul s-a dus să ia şalul şi geanta Faustinei. S-a întors agitându-le (spunând ca data trecută):

— Nu lua în serios ce ţi-am spus… Uneori cred…

Era la câţiva metri de Faustine. Am apărut hotărât să fac orice, dar nimic special. Spontaneitatea e deseori sursă de grosolănii. L-am arătat pe bărbos, ca şi cum l-aş fi prezentat Faustinei, şi am strigat:

— Lafemme ă barbe, Madame Faustine! Nu era o glumă bună, nici măcar nu se ştia sigur împotriva cui era îndreptată.

Bărbosul a continuat să meargă spre Faustine şi nu s-a împiedicat de mine numai pentru că m-am dat brusc la o parte. Femeia nu şi-a întrerupt întrebările, nu şi-a lepădat veselia de pe chip. Liniştea ei încă mă mai înspăimântă.

Din acel moment şi până azi după-amia-ză am fost copleşit de ruşine şi de dorinţa de a îngenunchea în faţa Faustinei. N-am putut aştepta până la apusul soarelui. M-am dus pe colină hotărât să mă pierd şi cu un presentiment că dacă totul ieşea bine voi fi silit să joc o scenă de rugăminţi melodramatice. Greşeam. Ceea ce se petrece nu are explicaţie. Colina era pustie.

Când am văzut colina pustie, m-am temut de-o capcană. Am străbătut cu spaimă muzeul, uneori ascunzându-mă. Dar ajungea să priveşti mobilele şi pereţii, căptuşiţi cu singurătate, ca să te convingi că nu era nimeni acolo. Ba chiar mai mult: ca să te convingi că niciodată nu fusese nimeni. E greu, după o absenţă de aproape douăzeci de zile, să poţi afirma că toate obiectele din-tr-o casă cu foarte multe încăperi se află unde erau

când ai plecat; cu toate acestea accept, ca o evidenţă pentru mine, că aceste cincisprezece persoane (şi tot atâţia servitori) n-au mişcat o bancă, o lampă sau, dacă au mişcat ceva, au pus totul în locul şi în poziţia pe care le aveau înainte. Am inspectat bucătăria, spălătoria: mâncarea pe care am lăsat-o acum douăzeci de zile, îmbrăcămintea (furată dintr-un dulap al muzeului) pusă la uscat acum douăzeci de zile erau acolo, una putrezită, cealaltă uscată, amândouă intacte.

Am strigat în casa aceea goală: „Faustine! Faustine!” Nici un răspuns.

Există doi factori, un fapt şi o amintire, pe care acum îi văd împreună, oferind o explicaţie, în ultimul timp mă ocupasem cu încercarea unor noi rădăcini. Cred că în Mexic indienii cunosc o băutură preparată din suc de rădăcini — aceasta este amintirea (sau uitarea) — care provoacă deliruri timp de mai multe zile. Concluzia (cu privire la şederea Faustinei şi a prietenilor ei pe insulă) este logic admisibilă, cu toate acestea numai dacă accept jocul aş putea s-o iau în serios. Parcă m-aş juca: am pierdut-o pe Faustine şi asist la prezentarea acestor probleme în faţa unui observator ipotetic, un al treilea.

Neîncrezător, mi-am adus aminte de condiţia mea de evadat şi de puterea infernală a justiţiei. Poate că totul nu e decât o nemaipomenită stratagemă. Nu trebuia să mă las doborât, nu trebuia să reduc capacitatea mea de rezistenţă: catastrofa ar putea fi atât de îngrozitoare.

Am inspectat capela, subteranele. Am hotărât să văd toată insula înainte de a mă culca. M-am dus la stânci, la păşunile de pe colină, pe plajă, şi, dintr-un exces de prudenţă, în părţile de jos ale insulei. A trebuit să accept că intruşii nu erau pe insulă.

Când m-am întors la muzeu, era aproape noapte. Eram nervos. Doream claritatea luminii electrice. Am încercat mai multe întrerupătoare, dar nu era lumină. Astfel pare să se confirme părerea mea că mareele trebuie să furnizeze energia motoarelor

(prin mijlocirea acelei mori hidraulice sau a rotorului care există în părţile de jos ale insulei). Intruşii au consumat lumina. De la ultimele două maree a urmat un prelungit interval de calm. S-a încheiat chiar în du-pă-amiaza asta, pe când intram eu în muzeu. A trebuit să închid totul; se părea că vântul şi marea erau pe cale să distrugă insula.

În prima subterană, între motoarele pă-rând uriaşe în penumbră, m-am simţit brusc deprimat. Efortul de a mă sinucide era de prisos deoarece, o dată dispărută Faustine, nici măcar nu-mi mai putea rămâne anacronica satisfacţie a morţii.

Dintr-o obligaţie confuză, pentru a-mi justifica coborârea, am încercat să pun în funcţiune uzina electrică. S-au produs nişte explozii slabe, apoi calmul s-a restabilit, în vreme ce o furtună izbea ramurile unui cedru de geamul gros al luminatorului.

Nu-mi aduc aminte cum am ieşit de acolo. Ajungând sus, am auzit un motor; lumina cuprinsese totul cu repeziciune şi

M-am trezit în faţa a doi oameni: unul îmbrăcat în alb, celălalt în verde (un bucătar şi un servitor). Nu ştiu care din ei a întrebat (în spaniolă):

— Vrei să-mi spui de ce a ales acest loc pierdut?

— O fi ştiind el de ce, răspunse celălalt (tot în spaniolă).

Am ascultat cu nelinişte. Erau alţi oameni. Aceste noi apariţii (poate din creierul meu chinuit de lipsuri, de toxine şi de sori, sau de insula asta fatală) erau iberici, iar discuţia lor mă ducea la concluzia că Faustine nu se întorsese.

Continuau să vorbească cu o voce liniştită, ca şi cum n-ar fi auzit paşii mei, ca şi cum eu n-aş fi existat.

— Nu neg, dar cum de i-a trecut prin cap lui Morel…?

I-a întrerupt un bărbat care a spus furios:

— Până când? Mâncarea e gata de-o oră.

I-a privit fix (atât de fix încât m-am întrebat dacă nu cumva se lupta împotriva dorinţei de a mă privi) şi numaidecât a dispărut strigând. L-a urmat bucătarul; servitorul a luat-o la fugă în direcţie opusă.

Făceam eforturi să mă liniştesc, dar tremuram. A sunat un gong. Mă aflam într-o situaţie în care chiar şi eroii ar fi acceptat frica. Cred că într-o asemenea împrejurare n-ar fi rămas impasibili. Atunci a început să mă copleşească groaza. Din fericire, a durat puţin. Mi-am amintit de acel gong. Il văzusem de multe ori în sufragerie. Am vrut să fug. M-am mai liniştit. Să fug era într-adevăr imposibil. Furtuna, barca de salvare, noaptea... Chiar dacă ar fi încetat furtuna, n-ar fi fost mai puţin cumplit s-o pornesc pe mare, în noaptea asta fără lună. În plus, barca de salvare n-ar fi putut pluti multă vreme... Qt priveşte părţile de jos ale insulei, erau cu siguranţă inundate. Fuga mea s-ar fi terminat foarte repede. Era mai bine să ascult, să urmăresc mişcările acestor oameni, să aştept.

Am privit în jur şi m-am ascuns (surî-zând, pentru a părea sigur pe mine) în cămăruţa de sub scară. Acest gest a fost (m-am gândit ulterior) foarte stângaci. Dacă m-ar fi căutat, s-ar fi uitat fără îndoială acolo. Am stat o clipă fără să mă gândesc, foarte liniştit, dar confuz încă.

Îmi apăreau două întrebări:

Cum au ajuns pe insulă? Cu furtuna asta nici un căpitan nu s-ar fi încumetat să se apropie; a presupune o transbordare sau o debarcare cu ajutorul bărcilor era absurd.

Când au ajuns? Mâncarea era gata de multă vreme, în schimb nu trecuse nici un sfert de oră de când eu coborâsem la motoare, iar pe insulă nu era nimeni.

Îl pomeniseră pe Morel. Era vorba, cu siguranţă, de o revenire a aceloraşi persoane. M-am gândit, cuprins de emoţie, că poate o voi vedea din nou pe Faustine.

Am ieşit din ascunzătoare presimţind o destindere bruscă, sfârşitul uimirilor mele. Nu era nimeni.

Am urcat scara, am înaintat pe coridoarele mezaninului; de la unul din cele patru balcoane, între frunze întunecate şi o zeitate de lut ars, m-am aplecat să privesc de sus în sufragerie.

Ceva mai mult de o duzină de persoane erau aşezate la masă. Mi-am închipuit că ar putea fi turişti neozeelandezi sau australieni; mi s-a părut că erau instalaţi, că nu erau pe punctul de a pleca imediat.

Mi-amintesc bine: am văzut totul, i-am comparat cu turiştii, am descoperit că nu păreau să fie în trecere, şi abia atunci m-am gândit la Faustine. Am căutat-o şi-am găsit-o imediat. Am avut o plăcută surpriză pentru că bărbosul nu era alături de Faustine; o bucurie efemeră însă; bărbosul nu era acolo (dar înainte să mă pot bucura cu adevărat, l-am văzut în faţa Faustinei).

Conversaţiile se purtau fără vlagă. Mo-rel propuse tema nemuririi. S-a vorbit despre călătorii, sărbători, metode de alimentare. Faustine şi o fată blondă au vorbit despre medicamente. Alee, un bărbat tânăr, îngrijit pieptănat, tip de oriental şi cu ochii verzi, a încercat să povestească despre comerţul lui cu lână, fără să insiste şi fără succes. Morel s-a entuziasmat făcând planuri pentru un teren de pelotă sau de tenis pe insulă.

I-am cunoscut ceva mai bine pe oamenii de la muzeu. La stânga Faustinei era o femeie, Dora? Cu părul blond, coafat, foarte zâmbitoare, cu capul mare şi uşor aplecat înainte, precum un cal nobil. De cealaltă parte stătea un bărbat tânăr, brunet, cu ochii vii, fruntea încruntată şi părul des. Apoi era o fată înaltă având pieptul scofâlcit, braţele extrem de lungi şi o expresie de greaţă. Era Irene. În sfârşit, cea care a spus nu e ora pentru poveşti cu fantome, în noaptea în care m-am suit pe colină. Nu-mi amintesc de ceilalţi.

Când eram mic, mă jucam de-a descoperirile pe ilustraţiile din cărţi: le priveam îndelung şi apăreau în mod interminabil diferite

obiecte. Am mai stat acolo o vreme contrariat, privind panourile cu femei, tigri sau pisici de Fuyita.

S-au dus cu toţii în hol. Foarte încet şi cu niare teamă — duşmanii mei erau fie d'omnii din hol, fie personalul din subsol — am coborât pe scara de serviciu până la uşa ascunsă în spatele paravanului. Ceea ce am văzut mai întâi a fost o femeie care tricota în apropierea unuia dintre caliciile de alabastru, femeia care se numeşte Irene, şi cealaltă cu care stătea de vorbă. Am mai căutat şi, cu riscul de a fi descoperit, l-am văzut pe Morel la o masă, cu alte cinci persoane, jucând cărţi. Fata care stătea cu spatele era Faustine. Sub masa mică erau o mulţime de picioare şi-am petrecut câteva minute, poate nu doar câteva, insensibil la orice în afară de gândul de-a verifica dacă picioarele lui Morel şi cele ale Faustinei se atingeau. Această lamentabilă preocupare a încetat complet, înlocuită fiind de oroarea pe care mi-au produs-o faţa roşie şi ochii foarte rotunzi ai unui servitor care m-a privit şi care a intrat în hol. Am auzit paşi. Am fugit. M-am ascuns între primul şi al doilea şir de coloane de alabastru, în salonul rotund, pe acvariu. Sub mine înotau peşti identici cu cei pe care-i scosesem putreziţi în primele mele zile pe insulă.

După ce m-am liniştit, m-am apropiat de uşă. Faustine, Dora — tovarăşa ei de masă — şi Alee urcau scara. Faustine se mişca cu o încetineală studiată. Pentru acest corp enorm,

Pentru aceste picioare prea lungi, pentru această nătângă senzualitate, eu îmi riscam calmul, Universul, amintirile, neliniştea atât de vie şi o întreagă bogăţie de cunoştinţe, câştigate cu trudă, privind mareele şi rădăcinile comestibile.

I-am urmărit. Deodată au intrat într-o cameră. În faţa mea am găsit o uşă deschisă, o cameră luminată şi goală. Am intrat cu multă precauţie. Fără îndoială cel care a stat acolo a uitat să stingă lumina. Aspectul patului şi al mesei de toilette, lipsa cărţilor, a rufelor, a celei mai mici dezordini arătau că nimeni nu locuia acolo.

M-a cuprins neliniştea când ceilalţi locuitori ai muzeului au trecut în camerele lor. Am auzit paşi pe scară şi am vrut să sting lumina, dar a fost imposibil: întrerupătorul se blocase. N-am insistat, pentru că o lumină stingându-se într-o cameră goală ar fi atras atenţia.

Dacă n-ar fi fost întrerupătorul acela, poate m-aş fi culcat şi-aş fi dormit împins de oboseală, de numeroasele lumini pe care le vedeam stingându-se printre crăpăturile uşilor şi de liniştea pe care mi-o dădea prezenţa femeii cu capul mare în camera Faustinei. Mă gândeam că, dacă cineva ar trece pe coridor, ar intra în camera mea ca să stingă lumina, restul muzeului fiind în întuneric. Lucrul acesta, deşi inevitabil, n-ar fi fost prea periculos. Găsind întrerupătorul blocat, persoana ar pleca pentru a nu-i tulbura pe ceilalţi. Era suficient să mă ascund puţin.

Mă gândeam la toate astea când a apărut capul Dorei. Ochii ei au trecut prin mine. A plecat fără să încerce să stingă lumina.

Am rămas aproape bolnav de spaimă. Eram gata de plecare, dar înainte de-a ieşi am străbătut casa cu gândul, în căutarea unei ascunzători sigure. Regretam că părăsesc această cameră de unde se putea ţine sub observaţie uşa Faustinei. M-am aşezat pe pat şi-am adormit. Puţin după aceea am văzut-o în vis pe Faustine. Se făcea că intrase în cameră şi şedea foarte aproape de mine. Apoi m-am trezit. Nu era lumină. Am căutat să nu mă mişc, am căutat să văd în întuneric, dar respiraţia şi spaima erau de nestăpânit.

M-am ridicat, am ieşit pe coridor şi am ascultat liniştea care urmase furtunii: nimic nu o întrerupea.

Am început să merg pe coridor şi să mă gândesc că pe neaşteptate s-ar putea deschide o uşă, iar eu aş putea intra în puterea unor mâini agile, interpelat de o voce zeflemitoare, de neconfundat. Şi atunci, lumea ciudată în care trăisem ultimele zile, ipotezele şi temerile mele, Faustine chiar n-ar mai fi fost altceva decât nişte imagini efe— mere în faţa închisorii şi spânzurătorii. Am coborât scara pe întuneric, cu grijă. Am ajuns la o uşă şi am vrut s-o deschid. A fost imposibil; nici măcar n-am

putut să-i mişc clanţa (cunoşteam aceste broaşte care blochează clanţa, dar nu înţelegeam sistemul ferestrelor, care, deşi nu aveau broască, ră-mâneau zăvorite). Mă convingeam de imposibilitatea de-a ieşi enervându-mă mai tare şi, fie din acest motiv, fie din cauza neputinţei în care mă arunca întunericul, până şi uşile interioare deveneau de netrecut. Nişte paşi pe scara de serviciu mi-au sporit graba. N-am ştiut cum să ies. Am mers fără zgomot ţinându-mă de un perete, până la unul din enormele calicii de alabastru; cu efort şi mare risc am alunecat înăuntru.

Am rămas aşa multă vreme, neliniştit, sprijinindu-mă de suprafaţa luminoasă a alabastrului şi de fragilitatea lămpii. M-am întrebat dacă Faustine o fi rămas singură cu Alee sau dacă unul dintre ei o fi ieşit cu Dora, fie înainte, fie după.

Azi-dimineaţă m-au trezit nişte voci, dar eram foarte slăbit şi prea obosit pentru a putea asculta. Apoi din nou n-am mai auzit nimic.

Voiam să ies afară din muzeu. Am început să mă ridic în picioare cu teama să nu alunec şi să nu sparg enorma lampă, având grijă să nu mă vadă cineva apărând. Foarte încet, anevoie, am coborât din urna de alabastru. Aşteptând să mă mai liniştesc puţin, m-am refugiat în spatele draperiilor. Eram aşa de slăbit, înéât nu le puteam mişca; mi se păreau rigide şi grele ca draperiile de piatră ale unor morminte. Mi-am închipuit, chinuit de foame, pâini şi alte alimente preparate, proprii civilizaţiei: în încăperea din faţa sufrageriei le-aş găsi, fără îndoială. Am trecut prin leşinuri uşoare, îmi venea să râd; fără teamă, m-am dus până la vestibulul scării. Uşa era deschisă. Nu era nimeni. Am trecut în încăperea din faţa sufrageriei cu o îndrăzneală care mă umplea de mândrie. Am auzit paşi. Am vrut să deschid o uşă care dădea afară şi iarăşi m-am întâlnit cu una din acele clanţe neînduplecate. Pe scara de serviciu cobora cineva. Am alergat spre intrare. Prin uşa deschisă am putut vedea o parte dintr-un scaun de paie şi nişte picioare încrucişate. M-am întors în direcţia scării principale; acolo am auzit de asemenea paşi. În sufragerie era lumină. Am intrat în hol, am văzut o fereastră

deschisă şi, aproape în acelaşi timp, de-o parte a ferestrei pe Irene şi pe femeia care în seara trecută vorbea despre fantome, iar de cealaltă parte pe tânărul cu fruntea încruntată şi părul des, cu o carte deschisă, mergând spre mine şi declamând poezii franţuzeşti. Întâi m-am oprit, apoi am mers ţeapăn printre ei, încât aproape că i-am atins. Am sărit pe fereastră şi, cu picioarele chinuite de dureri din pricina izbiturii (de la fereastră la gazon sunt vreo trei metri), am alergat pe mal în jos, căzând de multe ori, fără să-mi pese dacă mă vede cineva.

Am pregătit puţină mâncare şi-am devorat-o într-o clipă, cu disperare, fără poftă.

Acum aproape că nu mai am dureri. Sunt mult mai liniştit. Deşi e absurd, mă gândesc că poate cei din muzeu nu m-or fi văzut. A trecut o zi întreagă şi n-a venit nimeni să mă caute. Mi-e frică să cred în atâta noroc.

Am un element care poate servi cititorilor acestui raport pentru a cunoaşte data celei de-a doua apariţii a intruşilor, şi anume cele două luni şi cei doi sori care s-au văzut în ziua următoare. Poate că e vorba doar de o apariţie locală sau de un fenomen de iluzie optică, determinat de lună, soare, mare şi aer, fenomen vizibil desigur atât la Rabaul, cât şi în întreaga zonă. Am observat că acest al doilea soare (poate imaginea celuilalt) este mult mai violent. Mi se pare că între ieri şi alaltăieri a existat o creştere infernală de temperatură, ca şi cum noul soare ar fi adăugat o vară exagerată primăverii. Nopţile sunt foarte albe, ceva ca un reflex polar plutind prin aer. Îmi închipui că cele două luni şi cei doi sori nu prezintă prea mult interes; probabil că ştirea despre ei a ajuns pretutindeni, fie că au fost văzuţi pe cer, fie că s-a vorbit despre ei în informaţii mai docte şi mai complete. Nu-i pomenesc pentru a le conferi valoare de poezie sau de curiozitate, ci pentru ca lectorii mei, care primesc ziare şi au zi de naştere, să dateze aceste pagini.

Trăim primele nopţi cu două luni. Totuşi doi sori s-au mai văzut, după cum povesteşte Cicero în De natura Deorutn:

Turn sole quod ut e patre audivi Tuditano et Aquilio consulibus evenerat.

Nu cred să fi citat greşit1. D. Lobre, la Institutul Miranda, ne-a făcut să învăţăm pe dinafară primele cinci pagini ale Cărţii a Doua şi ultimele trei pagini ale Cărţii a 1 Se înşală. Omite cuvântul cel mai important: geminate (din geminatus, îngemănat, duplicat, repetat, reiterat). Fraza este...: turn solegeminato, quod, ut e patre audivi, Tuditano et Aquilio consulibus evenerat: quo quidem anno P. Africanus sol alter extinctus est...: Traducerea lui Menendez y Pelayo: Cei doi sori care, după cum l-am auzit pe tatăl meu, s-au văzut în timpul consulatului lui Tuditanus şi Aquilius; în acelaşi an în care s-a stins acel alt soare al lui Publius Africanul (183 a. Ch.). (Nota editorului)

Treia. Nu cunosc nimic mai mult din Despre natura zeilor.

Intruşii n-au venit să mă caute. I-am văzut apărând şi dispărând la marginile colinei. Poate datorită vreunei nedesăvârşiri a sufletului meu (şi a numărului nesfârşit de ţânţari), am avut nostalgia zilei trecute, când nu-mi făceam speranţe în privinţa Faustinei şi nu trăiam această stare de zbucium. Am avut nostalgia acelui moment în care m-am simţit, atunci când mă aflam în muzeu, stăpânul propriei mele singurătăţi.

Acum mi-aduc aminte la ce mă gândeam alaltăseară, în camera aceea puternic luminată. Mă gândeam la natura intruşilor şi la relaţiile pe care le-am avut cu ei.

Am încercat diverse explicaţii:

Una din ele ar fi aceea că eu aş avea celebra ciumă; efectele ciumei asupra imaginaţiei ar fi: oamenii, muzica, Faustine; iar asupra corpului leziuni îngrozitoare, semne ale morţii, pe care însă efectele asupra imaginaţiei nu mă lasă să le văd.

Altă explicaţie ar fi că aerul viciat din părţile de jos ale insulei şi o alimentaţie deficitară m-au făcut poate invizibil, aşa încât intruşii nu m-au văzut (sau au o disciplină supraumană; am

înlăturat în mod secret, cu satisfacţia de a proceda cu abilitate, orice bănuială de simulare organizată, poliţistă).

Obiecţie la această explicaţie: nu sunt invizibil pentru păsări, şopârle, şobolani, ţânţari.

Mi-a trecut prin minte (vag) că ar putea fi vorba de fiinţe de altă natură, de pe altă planetă, cu ochi, dar nu pentru văz, cu urechi, dar nu pentru auz. Mi-am adus aminte că vorbeau o franceză corectă. Am extins enormitatea presupunerii anterioare: avansând ideea că această limbă ar fi un atribut comun lumilor noastre, dar destinat unor scopuri diferite.

Prin aberaţia de a povesti visuri am ajuns la cea de a patra ipoteză. Astă-noapte am avut următorul vis:

Se făcea că eram într-un ospiciu. După un îndelungat consult (procesul?) cu un medic, familia mea mă adusese acolo. Directorul era Morel. Deşi ştiam neîncetat că eram pe insulă, uneori credeam că sunt la ospiciu, iar alteori că eram eu însumi directorul os-piciului.

Nu cred absolut necesar să iau un vis drept realitate, şi nici realitatea drept nebunie.

În sfârşit, a cincea ipoteză: intruşii ar fi un grup de prieteni morţi, iar eu, un călător ca Dante, ca Swedenborg sau alt mort, din-tr-o altă castă, într-un moment diferit al metamorfozei sale; această insulă ar fi un purgatoriu sau un cer al acelor morţi (rămâne deschisă posibilitatea diverselor ceruri; dacă ar fi doar un singur cer, toţi ne-am duce numai acolo unde ne-ar aştepta o companie fermecătoare şi discuţii literare, aşa încât mulţi ne-am fi lăsat deja pradă morţii).

Acum înţelegeam de ce romancierii propun fantome care au de ce să se plângă. Morţii continuă să existe printre cei vii. Le vine greu să-şi schimbe obiceiurile, să renunţ* la tutun sau la prestigiul de violatori de femei. Am fost îngrozit (m-am gândit drama-tizând în sinea mea) că aş putea fi invizibil; îngrozit că Faustine, aproape de mine, ar putea fi totuşi pe altă planetă

(numele Faustine m-a făcut melancolic); iar eu aş putea fi mort, inaccesibil (o voi vedea pe Faustine, o voi vedea plecând, iar semnele mele, rugăminţile mele, gesturile mele agresive n-o vor putea atinge); astfel de soluţii oribile sunt speranţe frustrate.

Analiza acestor ipoteze îmi dădea o puternică euforie. Am adunat dovezi care arătau că relaţia mea cu intruşii era o relaţie între fiinţe din planuri diferite. Pe această insulă poate s-a petrecut o catastrofă imperceptibilă pentru morţii ei, adică pentru mine şi pentru animalele care o locuiau, iar mai târziu ar fi sosit intruşii.

Sunt mort! Cât m-a entuziasmat faptul ăsta (mi-a gâdilat vanitatea, simţul literar).

Mi-am recapitulat viaţa. Copilăria puţin încurajatoare, cu după-amiezele pe Promenada Paradisului; zilele dinaintea detenţiei mele, aproape străine; îndelungata mea fugă; lunile pe care le-am petrecut pe insulă. Moartea avea două ocazii să se amestece în istoria mea. Una, în zilele dinaintea sosirii poliţiei în camera mea de la pensiunea împuţită şi roz din strada Oeste, numărul 11, faţă în faţă cu Pastora (procesul a avut loc înaintea judecătorilor supremi, iar apoi mi-au fost sortite fuga şi călătoriile în cer, infern sau purgatoriu). Cealaltă ocazie apărea în timpul călătoriei cu barca. Soarele îmi crăpa capul şi, deşi am vâslit până aici, probabil că mi-am pierdut cunoştinţa cu mult înainte de a ajunge. Toate amintirile din acele zile îmi apar vagi, cu excepţia unei lumini infernale, a unui du-te-vino şi a unui zgomot de apă, dar mai ales cu excepţia unei suferinţe mai mari decât toată vitalitatea noastră.

Mă gândeam de foarte multă vreme la asta, aşa că eram cam sătul şi am continuat într-o logică mai puţin strânsă: n-am murit până când nu au apărut intruşii; în singurătate este imposibil să fii mort. Pentru a reînvia trebuie să suprimi martorii. Va fi o exterminare uşoară. Nu exist, aşadar nu vor bănui distrugerea lor.

Mă gândeam şi la altceva, la un incredibil proiect de răpire, foarte personal, parcă dintr-un vis, pe care rni-l povesteam singur.

În momentele de extremă anxietate am imaginat aceste explicaţii nejustificabile, zadarnice. Omul nu suportă perioade lungi de trăiri intense.

Mă aflu într-un infern. Sorii sunt copleşitori. Nu mă simt bine, am mâncat nişte bulbi asemănători cu napii, foarte aţoşi.

Sorii stăteau deasupra, unul mai aprins decât celălalt, şi dintr-o dată (cred că până în acel moment am privit marea) a apărut un vapor, foarte aproape, între recifuri. A fost ca şi cum aş fi dormit (până şi muştele zboară adormite sub acest soare dublu) şi m-aş fi trezit secunde sau ore după aceea, fără să-mi dau seama că dormisem sau că mă trezeam. Era un vapor alb care transporta mărfuri. Sentinţa mea, m-am gândit indignat. Fără îndoială vin să exploreze insula. Coşul, galben (ca la vapoarele de la Royal Mail şi de la Pacific Line), foarte înalt, a şuierat de trei ori. Intruşii au dat buzna pe marginile colinei. Câteva femei au salutat cu batistele.

Marea era nemişcată. De pe vapor au co-borât o şalupă. Le-a trebuit aproape o oră ca să pună în funcţiune motorul. Pe insulă a debarcat un marinar îmbrăcat cu un cos— turn de ofiţer sau de căpitan. Ceilalţi s-au întors la vapor.

Omul s-a urcat pe colină. Eram foarte curios şi, în ciuda durerilor pe care le simţeam şi a bulbilor nedigeraţi, m-am urcat pe cealaltă parte a colinei. L-am văzut salutând respectuos. L-au întrebat cum a fost călătoria pe care o făcuse şi dacă obţinuse totul la Rabaul. Eu şedeam în spatele unui fenix muribund, fără teama de a fi văzut (mi se părea inutil să mă ascund). Morel l-a condus pe om până la o bancă. Au vorbit.

Acum ştiam la ce mă puteam aştepta. Vaporul trebuia să fie sau al intruşilor, sau al lui Morel. Venea să-i ia.

Am trei posibilităţi, m-am gândit. Să o răpesc, să mă urc pe vas sau să o las să plece. Dacă o răpesc, vor veni să o caute şi, mai devreme sau mai târziu, tot ne vor găsi. Nu va fi existând în toată insula un loc în care s-o ascund? Mi-aduc aminte că făceam eforturi chinuitoare să gândesc.

De asemenea, mi-a trecut prin minte, aş putea s-o scot din camera ei în primele ore ale nopţii şi să plecăm vâslind, luând barca cu care am venit de la Rabaul. Dar încotro? S-ar repeta oare miracolul acelei călătorii? Şi apoi cum să mă orientez? Ar merita să mă arunc cu Faustine în braţele sorţii şi să îndurăm împreună lipsuri îndelungate în acea barcă, în mijlocul oceanului? Sau, cine ştie, lipsurile nu vor fi chiar atât de îndelungate, fiindcă s-ar putea să ne scufundăm la mică distanţă de ţărm.

Pe de altă parte, dacă aş reuşi să mă urc pe vapor, aş fi cu siguranţă descoperit. Atunci însă ar rămâne posibilitatea de a vorbi, de a cere să fie chemaţi Faustine sau Morel şi de a le explica situaţia mea. Dacă povestea mea n-ar fi acceptată, poate aş avea timp să mă sinucid sau să-i determin să mă ucidă înainte de-a ajunge la primul port cu închisoare.

Trebuie să mă hotărăsc, m-am gândit.

Un bărbat înalt, robust, cu faţa aprinsă, cu barba neagră prost rasă şi apucături efeminate, s-a apropiat de Morel spunându-i:

— Încă n-am terminat pregătirile. E târ-ziu.

Morel a răspuns:

— Un moment.

Căpitanul s-a ridicat; Morel, ridicat şi el pe jumătate, a continuat să-i vorbească în grabă. L-a bătut pe umăr şi s-a întors către cel gras, în timp ce îl saluta celălalt, şi l-a întrebat:

— Mergem?

Grasul a privit surâzând inchizitorial la băiatul cu părul negru şi cu sprâncenele dese, repetând:

— Mergem?

Băiatul a fost de acord.

Făcând abstracţie de doamne, cei trei au alergat spre muzeu. Căpitanul însă s-a apropiat de el, surâzând politicos. Grupul i-a urmat foarte încet pe cei trei.

Nu ştiam ce să fac. Scena, deşi ridicolă, mi s-a părut alarmantă. Pentru ce se pregăteau? Nu eram emoţionat. M-am gândit că, dacă i-aş fi văzut plecând cu Faustine, aş fi lăsat să se desfăşoare această oroare poate la fel de pasiv şi de puţin nervos.

Din fericire nu sosise momentul. Barba şi picioarele slabe ale lui Morel s-au văzut de departe. Faustine, Dora, femeia pe care am auzit-o într-o seară spunând poveşti cu fantome, Alee şi cei trei bărbaţi dinainte coborau spre bazinul de înot în costume de baie. Pentru a vedea mai bine, am fugit de la o plantă la alta. Femeile tropăiau surâză-toare, iar bărbaţii săreau ca pentru a scăpa de un frig de neconceput pe acest tărâm cu doi sori. Prevedeam deziluzia pe care o vor avea când vor ajunge la marginea bazinului de înot. De când n-am mai schimbat-o, apa este (cel puţin pentru o persoană normală) impenetrabilă: e verde, opacă, spumoasă, cu tufe mari de frunze care au crescut monstruos, cu păsări moarte şi, fără îndoială, cu vipere şi broaşte vii.

Pe jumătate goală, Faustine era, neîndoielnic, frumoasă. Avea acea fascinaţie a bucuriei, un pic prostească, a oamenilor când fac baie în public. A fost prima care s-a aruncat cu capul în apă. I-am auzit râzând şi bă-lăcindu-se.

Mai întâi au ieşit din apă Dora şi femeia bătrână. Bătrâna, mişcându-şi neîncetat braţul, a numărat:

— Unu, doi, trei.

Ceilalţi participau cu siguranţă la o întrecere. Bărbaţii au ieşit epuizaţi. Faustine a rămas ceva mai mult în apă.

Între timp, marinarii debarcaseră şi străbăteau insula. M-am ascuns între nişte pilcuri de palmieri.

Voi povesti cu fidelitate faptele la care am asistat de ieri după-masă până azi dimineaţă, fapte neverosimile, care nu fără efort vor fi fost produse de realitate... Acum se pare că adevărata situaţie nu este cea descrisă în paginile anterioare şi că situaţia pe care o trăiesc nu este cea pe care cred eu că o trăiesc.

Când cei care au făcut baie s-au dus să se îmbrace, am hotărât să stau la pândă zi şi noapte. Totuşi, curând am considerat nejustificată această măsură.

Plecam când a apărut băiatul cu sprâncenele dese şi cu părul negru. Un minut după aceea l-am surprins pe Morel spionând, as-cunzându-se la o fereastră. Apoi a coborât treptele clădirii. Nu eram departe, aşa că am putut să-l aud.

— N-am vrut să vorbesc pentru că erau şi ceilalţi. Am să vă spun ceva doar dumneavoastră şi altora câţiva.

— Spuneţi.

— Nu aici, a zis Morel, scrutând cu neîncredere copacii. La noapte, când toţi vor pleca, dumneavoastră să rămâneţi.

— Mort de somn?

— Mai bine. Cu cât mai târziu, cu atât mai bine. Dar, înainte de toate, fiţi discret. Nu vreau ca femeile să afle. Isteria lor mă înnebuneşte. Cu bine.

S-a îndepărtat în fugă. Înainte de a intra în casă, a privit înapoi. Băiatul începea să urce colina, dar l-au oprit gesturile lui Morel. A făcut o plimbare scurtă, cu mâi-nile în buzunare, fluierând strident.

Am încercat să mă gândesc la ceea ce văzusem, dar n-aveam chef. Eram neliniştit.

A mai trecut cam un sfert de oră.

Pe treptele clădirii a apărut alt bărbos, cărunt, gras, pe care nu l-am menţionat încă în acest raport; a privit în depărtare, şi de jur-împrejur. A coborât şi a rămas în faţa muzeului, nemişcat, aparent speriat.

Morel s-a întors. Au vorbit un minut. Am putut auzi:

— Dacă eu v-aş spune că sunt înregistrate toate gesturile şi cuvintele dumneavoastră?

— Nu mi-ar păsa.

M-am întrebat dacă or fi descoperit jurnalul meu. Am hotărât să mă menţin în alertă, să nu mă las stăpânit de oboseală sau neatenţie şi să nu mă las surprins.

Grasul a rămas singur şi nehotărât. Morel a apărut din nou cu Alee, tânărul oriental cu ochi verzi. Au plecat toţi trei.

Apoi, au ieşit domnii şi servitorii cu scaune de răchită pe care le-au pus la umbra unui arbore de pâine, mare şi bolnav (am văzut câteva exemplare mai puţin dezvoltate la o fermă veche din Los Teques). Femeile s-au aşezat pe scaune, iar în jurul lor bărbaţii s-au aşezat pe iarbă. Mi-am adus aminte de după-amiezele din patrie.

Faustine a trecut spre stânci. E supărător cât o doresc pe această femeie (şi ridicol: n-am vorbit niciodată unul cu altul). Purta un costum de tenis şi avea pe cap un şal aproape violet. Cum îmi voi mai aminti de şalurile astea când Faustine va fi plecat.

Doream să mă ofer să-i duc geanta sau pătura. Am urmărit-o de departe şi-am văzut-o lăsând geanta pe o stâncă, întinzând pătura, rămânând nemişcată, contemplând marea sau amurgul, impunându-le liniştea ei. Pierdeam ultima şansă cu Faustine. Aş

fi putut să îngenunchez, să-i mărturisesc pasiunea mea, viaţa mea. N-am făcut-o pentru că nu mi s-a părut potrivit. E adevărat că femeile primesc în mod natural orice omagiu, dar era mai bine să las ca situaţia să se limpezească de la sine. Un necunoscut care dintr-o dată ne povesteşte viaţa lui, ne spune că a fost închis, condamnat la închisoare pe viaţă şi că suntem raţiunea lui de a exista, trezeşte desigur bănuieli. Te temi că totul nu-i decât o înşelăciune pentru a vinde un toc gravat cu Bolivar — 1783-l830 sau o sticlă cu o corabie cu pân-ze înăuntru. Altă soluţie ar fi să-i vorbesc privind marea, ca un nebun contemplativ, să comentez apariţia celor doi sori şi dragostea noastră pentru amurguri; să aştept puţin întrebările ei, apoi să-i spun că sunt scriitor şi că întotdeauna mi-am dorit să trăiesc pe o insulă solitară; să-i mărturisesc iritarea pe care am încercat-o la sosirea prietenilor ei; să-i povestesc despre exilul meu în partea inundabilă a insulei (ceea ce ar permite bine venitele explicaţii privind acele zone şi calamităţile lor), şi astfel să ajung la declaraţie: mă tem că vor pleca cu toţii, şi că va veni un amurg fără bucuria de-a o vedea, care mi-a intrat în sânge.

S-a ridicat. Am devenit foarte nervos (ca şi cum Faustine ar fi auzit ce gândeam, ca şi cum aş fi ofensat-o). S-a dus să ia cartea pe care o lăsase, pe jumătate ieşită din geanta ei, pe o stâncă la vreo cinci metri. S-a aşezat din nou. A deschis cartea, a pus mâna pe o pagină şi a rămas ca adormită, privind înserarea.

Când a apus cel mai palid dintre sori, Faustine s-a ridicat. Am urmat-o... Am alergat, m-am trântit în genunchi şi i-am spus, aproape strigând:

— Faustine, te iubesc! Am făcut asta gândindu-mă că poate cel mai bine ar fi să profit de inspiraţie, să las inspiraţia să se impună cu sinceritatea ei spontană. Nu cunosc rezultatul pentru că m-axi alungat o umbră şi nişte paşi. M-am ascuns în spatele unui palmier. Propria-mi respiraţie, foarte zgomotoasă, aproape că mă împiedica să aud.

IVlorel îi spunea că trebuie să-i vorbească. Faustine a răspuns:

— Bine, să mergem la muzeu (asta am auzit clar).

IVIorel se opunea, ridicând câteva obiecţii.

— Vreau să profit de această ocazie... În afara muzeului şi a privirilor prietenilor noştri.

L-am auzit de asemenea: vreau să-ţi atrag atenţia; eşti o femeie deosebită; trebuie să-ţi stă-pâneşti nervii.

Pot afirma că Faustine a refuzat cu în-căpăţânare să rămână. Morel a cedat:

— În noaptea asta, când toţi vor pleca, fă-mi favoarea şi rămâi.

Au mai parcurs distanţa dintre palmieri şi muzeu. Morel vorbea şi gesticula mult. La una din aceste mişcări a luat-o de braţ pe Faustine. Apoi au mers în linişte.

Când i-am văzut intrând în muzeu, m-am gândit că trebuie să-mi pregătesc ceva de mâncare pentru a prinde forţe şi a putea sta de veghe toată noaptea.

Tea for two şi Valencia au continuat până târziu în zori. Eu, în ciuda intenţiilor mele, am mâncat puţin. Să vezi lumea dansând, iar tu să guşti din frunzele vâscoase, din rădăcinile cu gust de pământ şi din bulbii ca ghemele de aţă, proeminenţi şi tari, acestea n-au fost argumente lipsite de eficacitate pentru a mă determina să intru în muzeu şi să caut pâine şi hrană adevărată.

Am intrat prin magazia de cărbuni, la miezul nopţii. Câţiva servitori erau în camera din faţa sufrageriei şi în cămară. Am hotărât să mă ascund şi să aştept să se ducă în camerele lor. Aş auzi, poate, ceea ce i-ar spune Morel Faustinei, băiatului cu sprâncenele groase, grasului sau lui Alee, orientalul cu ochi verzi. Apoi, aş fura ceva de mâncare şi aş căuta o cale de ieşire.

În realitate, nu mă interesa discuţia lui Morel. Pe mine mă neliniştea vaporul, atât de aproape de plajă, şi atât de posibila şi iremediabila plecare a Faustinei.

Trecând prin hol am văzut o fantomă a Tratatului lui Belidor pe care îl luasem cu mine acum cincisprezece zile; era pe aceeaşi

consolă de marmură verde, în acelaşi loc pe consola de marmură verde. Mi-am pipăit buzunarul: am scos cartea; le-am comparat: nu erau două exemplare ale aceleiaşi cărţi, ci de două ori acelaşi exemplar, înfă-şurând într-un nor de cerneală albastră, compactă, cuvântul PERSE, având ruptura oblică în colţul de jos, din afară... Vorbesc desigur de o identitate exterioară, pentru că nici măcar n-am putut atinge cartea care stătea pe masă. M-am ascuns grăbit, ca să nu fiu descoperit (mai întâi de nişte femei, apoi de Morel). Am trecut prin salonul cu acvariu şi m-am ascuns în camera verde, după paravanul care forma un fel de căsuţă. Prin-tr-o crăpătură puteam să văd salonul acva-riului.

Morel dădea ordine:

— Aici să-mi puneţi o masă şi un scaun.

Celelalte scaune au fost aşezate la rând, în faţa mesei, ca într-o sală de conferinţe.

Într-un târziu, au intrat aproape cu toţii. A fost oarecare zgomot şi curiozitate, câte un surâs binevoitor; predomina însă acel calm născut din oboseală.

— Să nu lipsească nimeni, a spus Morel. N-am să încep până nu vin toţi.

— Lipseşte Jane.

— Lipseşte Jane Gray.

— Adevărat.

— Să ne ducem după ea.

— Cine s-o scoată acum din pat?

— Nu poate lipsi.

— Doarme.

— Nu încep până când n-o văd aici.

— Mă duc s-o caut, a spus Dora.

— Te însoţesc, a spus băiatul cu sprân-cene groase.

Am vrut să transcriu cât mai fidel această discuţie. Dacă acum nu pare naturală, de vină sunt stilul sau memoria mea, ea a fost însă foarte firească. Văzând acei oameni, au-zindu-i vorbind, nimeni nu se putea aştepta la o întâmplare miraculoasă sau la negarea realităţii, ceea ce de fapt s-a şi întâmplat mai târziu (deşi totul avea loc deasupra unui acvariu luminat, deasupra peştilor cu coadă şi a lichenilor, ca într-o pădure de coloane negre).

Morel a vorbit cu nişte persoane pe care n-am putut să le văd:

— Trebuie să căutaţi în toată casa. Eu l-am văzut mai demult intrând în această cameră.

Despre cine vorbea? Am crezut atunci că interesul meu pentru comportamentul intruşilor ar putea fi definitiv satisfăcut.

— Am cercetat întreaga casă, a spus o voce aspră.

— N-are importanţă, aduceţi-l, a răspuns Morel. Mi s-a părut că acum eram într-adevăr încolţit. Voiam să ies, dar m-am reţinut. Îmi adusesem aminte că încăperile făcute din oglinzi erau adevărate infernuri de torturi renumite. Începeam să simt ameninţarea căldurii.

Mai târziu, Dora şi băiatul au revenit adu-când cu ei o femeie bătrână, alcoolizată (pe care o văzusem la bazinul de înot). Mai veneau doi indivizi, servitori desigur, care se ofereau să ajute; s-au apropiat de Morel şi unul dintre ei i-a spus:

— Nu putem face absolut nimic. (Am recunoscut vocea aspră de acum o clipă.)

Dora i-a spus lui Morel:

— Haynes doarme în camera Faustinei. Nimeni n-o să fie în stare să-l scoată de-a-colo.

Vorbiseră de Haynes? Nu m-am gândit vreodată că vorbele Dorei şi discuţia lui Morel s-ar putea referi la altcineva. Ei vorbeau despre căutarea cuiva, iar eu, speriat, eram gata să descopăr în totul numai aluzii sau ameninţări care mă priveau. Abia acum îmi trecea prin minte că poate niciodată n-am fost în atenţia acestor oameni... Mai mult încă: acum ştiu că ei nici nu mă pot căuta.

Oare sunt sigur de asta? Un om de bun-simţ ar putea crede ceea ce am auzit eu ieri noapte sau ceea ce-mi imaginez că ştiu? Un om de bun-simţ m-ar sfătui să uit coşmarul de a vedea în toate acestea doar o capcană întinsă pentru a mă prinde?

Şi dacă ar fi într-adevăr o capcană, de ce să fie una atât de complicată? De ce să nu fiu arestat direct? N-ar fi o nebunie toată această obositoare reprezentaţie?

Suntem obişnuiţi cu o anumită succesiune a lucrurilor, cu o vagă coerenţă a lumii. Acum mi se propune o realitate schimbată, fantastică. Atunci când un om se trezeşte din somn sau când moare, întârzie până ce se smulge din spaimele somnului sau din preocupările şi din mecanismele vieţii. Şi mie o să-mi vină greu acum să pierd obiceiul de a mă teme de oamenii ăştia.

Morel avea în faţă nişte pagini de foiţă galbenă, scrise la maşină. Le-a scos dintr-un castronaş de lemn de pe masă. În castronaş erau mai multe scrisori prinse cu ace şi tăieturi de reclame din Yachting şi Motor Boa-ting. Se prezentau preţurile navelor vechi, condiţiile de vânzare sau referinţe pentru revizia lor. Am văzut câteva.

— Lăsaţi-l pe Haynes să doarmă, a spus Morel. Îmi pare rău, dar, dacă încercaţi să-l aduceţi, nu vom mai putea începe niciodată.

Morel a întins braţele şi a spus cu voce întretăiată:

— Trebuie să vă fac o declaraţie. Surâdea nervos: Nu este gravă. Pentru a nu comite inexactităţi, am hotărât să citesc. Vă rog să ascultaţi. (A început să citească paginile galbene pe care le introduc în dosar. Azi-di-mineaţă, când am fugit de la muzeu, erau pe masă; le-am luat de acolo.)1 „Va trebui să mă iertaţi pentru această scenă, la început plictisitoare, apoi cumplită. O vom uita, desigur. Săptămâna bună pe care 1 Pentru mai multă claritate, am crezut potrivit să punem între ghilimele ce era scris la maşină în acele pagini; ceea ce apare fără ghilimele sunt adnotaţii pe margine, cu creionul şi cu aceleaşi caractere în care este scris restul jurnalului. (Nota editorului) am trăit-o va atenua însă importanţa acestui fapt.

Hotărâsem să nu vă spun nimic. N-aţi fi fost cuprinşi de o nelinişte atât de firească. Aş fi putut dispune de toţi, până în ultima clipă, fără acte de nesupunere, dar, cum sân-tem prieteni, aveţi dreptul să ştiţi.” îşi mişca ochii liniştit, surâdea, se încălzea puţin; a continuat cu avânt: „Abuzul meu constă în faptul că v-am fotografiat fără autorizaţie. E limpede că nu-i vorba de-o fotografie ca oricare alta; este ultima mea invenţie. În acea fotografie noi vom trăi etern. Imaginaţi-vă o scenă pe care se reprezintă complet viaţa noastră în aceste şapte zile, o scenă pe care să jucăm. Toate actele noastre au rămas înregistrate.”

— Ce neobrăzare, a strigat un bărbat cu mustăţile negre şi dinţii ieşiţi în afară.

— Sper să fie o glumă, a spus Dora. Faustine nu surâdea. Părea indignată. „La sosire v-aş fi putut spune: Vom trăi veşnic. Poate că străduindu-ne să menţinem o continuă veselie am fi stricat totul. M-am gândit că orice săptămâna pe care o vom petrece împreună, dacă nu ne simţim obligaţi să folosim bine timpul, va fi plăcută. N-a fost aşa? Astfel încât v-am oferit o veşnicie agreabilă. Desigur, creaţiile oamenilor nu sunt perfecte. Aici lipsesc câţiva prieteni. Claude s-a scuzat, lucrează la ipoteza, sub formă de roman şi de abecedar teologic, a unui dezacord între Dumnezeu şi individ, ipoteză care i se pare capabilă să-l facă nemuritor şi deci nu vrea să fie întrerupt. Madeleine nu mai

merge la munte de doi ani, temân-du-se pentru sănătatea ei. Leclerc a promis să se ducă în Florida cu familia Davies.”

Apoi a adăugat:

— Bietul Charlie, este limpede…

După tonul său mai apăsat pe cuvântul bietul, după solemnitatea mută a scenei, după cele câteva mişcări de scaune şi schimbări de poziţie care-au urmat, am conchis imediat că acel Charlie murise, mai precis că murise de curând.

Parcă dorind să liniştească spiritele, Mo-rel a spus:

— Îl am însă. Dacă vreunul vrea să-l vadă, pot să i-l arăt. A fost una dintre primele mele încercări care au dat rezultate.

S-a oprit. Mi se pare că a observat noua schimbare din sală (la început se trecuse de la o plictiseală binevoitoare la nelinişte, cu o uşoară dezaprobare pentru proasta inspiraţie de-a pomeni despre un mort într-o atmosferă de veselie, acum însă sala era perplexă, îngrozită).

A revenit cu grabă la hârtiile galbene: „Creierul meu a avut de multă vreme doar două preocupări principale: să conceapă invenţiile mele şi să se gândească la… (Simpatia dintre Morel şi sală s-a restabilit din nou.) De exemplu, tai paginile unei cărţi, mă plimb, îmi încarc pipa şi-mi imaginez o viaţă fericită cu…”

Fiecare întrerupere provoca un ropot de aplauze.

„Când am desăvârşit invenţia, mi-a trecut prin gând, mai întâi ca o simplă temă pentru imaginaţie, apoi ca un proiect incredibil, să confer perpetuă realitate fanteziei mele sentimentale…

Credinţa că sunt superior şi convingerea că este mai uşor să inspiri dragoste unei femei decât să creezi ceruri m-au făcut să acţionez spontan. Speranţele de a-i inspira dragoste au rămas zadarnice; n-am câştigat prietenia ei dătătoare de încredere; nu mai am nici puterea şi nici curajul de-a privi viaţa drept în faţă.

Ar fi trebuit să urmez o tactică, să urzesc planuri.” (Morel a schimbat tonul, ca şi cum ar fi vrut să atenueze gravitatea celor spuse.) „Din capul locului trebuia sau s-o conving să venim singuri (ceea ce era imposibil, nu am văzut-o singură de când i-am mărturisit pasiunea mea), sau s-o răpesc (ceea ce însemna să ne luptăm la infinit). Reţineţi că, de data asta, nu e nici o exagerare în cu-vântul infinit.” Apoi a modificat mult această parte. A spus, mi se pare, că se gândise s-o răpească şi a încercat câteva glume. „Acum vă voi explica invenţia mea.”

Până aici un discurs dezordonat şi respingător. Morel, monden om de ştiinţă, când lasă sentimentele şi intră în domeniul lui tehnic, dobândeşte o mai mare precizie; exprimarea lui continuă să fie dezagreabilă, plină de cuvinte tehnice, căutând în zadar un impuls oratoric, dar devine mai clară. Cititorul poate să-şi dea singur seama de asta: „Care este funcţia radiotelefoniei? Să suprime, în ceea ce priveşte auzul, o anumită limitare; servindu-ne de transmiţătoare şi receptoare, putem să ne întâlnim într-o conversaţie cu Madeleine, în această cameră, deşi ea poate fi la mai mult de douăzeci de mii de kilometri, în împrejurimile Quebe-cului. Televiziunea face acelaşi lucru în ceea ce priveşte imaginea. Dacă obţinem vibraţii mai rapide sau mai lente, am putea extinde aceste realizări şi la alte simţuri, la toate celelalte simţuri.

Cadrul ştiinţific al acestor mijloace era de câtăva vreme aproximativ următorul: în ceea ce priveşte imaginea: televiziunea, cinematograful, fotografia;

În ceea ce priveşte sunetul: radiotelefo-nia, fonograful, telefonul.1

Concluzie:

Până de curând, ştiinţa se mulţumise să lărgească limitările spaţiale şi temporale ale auzului şi văzului. Meritul primei părţi a lucrărilor mele constă în a fi înlăturat o tradiţională apatie şi a fi continuat, pe drumuri aproape paralele, raţionamentul şi

învăţăturile savanţilor care, prin invenţiile pe care le-am menţionat, au făcut ca lumea să fie mai bună.

Vreau să-mi exprim recunoştinţa faţă de industriaşii care, atât în Franţa (Societe Clu-nie), cât şi în Elveţia (Schwachter, de la Sankt Gallen), au înţeles importanţa cercetărilor mele şi mi-au deschis uşile discretelor lor laboratoare.

Comportarea colegilor mei însă nu justifică acelaşi sentiment.

Când m-am dus în Olanda să stau de vorbă cu celebrul energo-electrician Jan Van Heuse, inventatorul unei maşini rudimentare care 1 Omisiunea telegrafului mi se pare deliberată. Morel este autorul unui opuscul Que nous en-voie Dieu? (cuvintele primului mesaj Morse); răspunsul lui: un peintre inutile et une invention indiscrete (un pictor inutil şi o invenţie indiscretă). Cu toate acestea, tablouri ca Lafayette şi Hercule murind sunt incontestabile. (Nota editorului) ar permite detectarea minciunii, am găsit multe cuvinte de încurajare şi, trebuie să o spun, o jignitoare neîncredere.

De atunci am lucrat singur.

Am început să caut unde şi vibraţii nebănuite, imaginând totodată instrumente spre a le capta şi transmite. Am obţinut, cu relativă uşurinţă, senzaţiile olfactive, dar cele termice şi tactile mi-au pus la încercare întreaga perseverenţă.

A trebuit, în plus, să perfecţionez mijloacele existente. Cele mai bune rezultate onorau pe fabricanţii de discuri de fonograf. De mult se putea afirma că, în ceea ce priveşte vocea, nu ne mai temeam de moarte. Imaginile însă fuseseră înmagazinate extrem de defectuos, prin fotografie şi cinematograf. Am orientat această parte a muncii mele spre reţinerea imaginilor care se formează în oglindă.

O persoană, un animal sau un lucru sunt, în faţa aparatelor mele, ca o staţie care emite concertul pe care dumneavoastră îl ascultaţi la radio. Dacă deschideţi receptorul de unde olfactive, veţi simţi parfumul iasomiilor de la pieptul Madeleinei, fără s-o

vedeţi. Deschizând sectorul de unde tactile, veţi putea dezmierda părul ei, invizibil şi suav, şi veţi putea învăţa, precum orbii, să cunoaşteţi lucrurile cu mâinile. Dar dacă deschideţi tot ansamblul receptoarelor, apare Madeleine, întreagă, reprodusă, identică; nu trebuie să uitaţi că e vorba de imagini extrase de pe oglinzi, cu sunete, rezistenţă la pipăit, gust, miros, temperatură perfect sincronizate. Nimeni nu va admite că sunt imagini. Dacă acum ar apărea imaginile noastre, nu m-aţi crede. V-ar fi mai uşor să vă închipuiţi că am angajat o trupă de actori, de sosii neverosimile.

Aceasta este prima parte a maşinii; a doua parte înregistrează, iar a treia proiectează. Maşina nu are nevoie de ecrane şi nici de hârtii, proiecţiile ei fiind bine primite de întreg spaţiul, indiferent dacă e zi sau noapte. Pentru a fi mai clar, mă voi încumeta să compar părţile maşinii cu televizorul care prezintă imagini emise de surse mai mult sau mai puţin îndepărtate; cu camera de luat vederi care filmează imaginile ce apar la televizor; cu aparatul de proiecţie cinematografică.

Mă gândeam să coordonez ceea ce receptează aparatele mele şi să iau scene din viaţa noastră: o după-amiază cu Faustine, momente de conversaţie cu dumneavoastră; aş fi compus astfel un album de prezenţe foarte durabile şi clare reprezentând moştenirea unor momente, destinată altor timpuri, moştenire pe placul fiilor, prietenilor şi generaţiilor care vor avea alte obiceiuri.

Într-adevăr, îmi închipuiam că, chiar dacă reproducerile obiectelor ar fi obiecte, cum o fotografie a unei case este un obiect care reprezintă pe altul, reproducerile de animale şi de plante nu vor fi nici animale, nici plante. Eram sigur că simulacrele mele de persoane vor fi lipsite de conştiinţă de sine (ca personajele unui film cinematografic).

Am avut însă o surpriză: după multă muncă, asamblând armonios acele date, m-am întâlnit cu persoane reconstituite care, dacă deconectam aparatul proiector, dispăreau, trăind numai momentele înregistrate, relu-înd şi repetând neîncetat scenele ca şi cum ar fi făcut parte dintr-un disc sau dintr-un film

perpetuu; nimeni, însă, nu le putea deosebi de persoanele vii, ele circulând ca în altă lume ce se ciocneşte accidental de lumea noastră. Dacă acordăm persoanelor din jurul nostru conştiinţă şi tot ceea ce ne deosebeşte de obiecte, nu există nici un argument valabil pentru a refuza conştiinţă persoanelor create de aparatele mele.

O dată asamblate simţurile, apare sufletul. Trebuia să ne aşteptăm. Madeleine era prezentă pentru văz, Madeleine era prezentă pentru auz, pentru gust, pentru miros, pentru pipăit, în sfârşit era în întregime Madeleine.”,

Am spus că exprimarea scrisă a lui Mo-rel e stângace, cu multe cuvinte tehnice cău-tând în zadar un anume impuls oratoric; prostul-gust e însă evident: „Vă vine greu să admiteţi un sistem de reproducere a vieţii atât de artificial şi mecanic? Amintiţi-vă că din cauza incapacităţii noastre de a vedea mişcările prestidigitatorului, acestea se preschimbă în magie.

Pentru a obţine reproduceri vii, am nevoie de emiţători vii. Eu nu creez viaţă.

Trebuie oare să se numească viaţă ceea ce e gravat pe un disc, ceea ce se manifestă prin funcţionarea fonografului, dacă eu apăs pe un buton? Să insist că tot ceea ce trăieşte, de pildă mandarinii chinezi, depinde de butoane pe care forţe necunoscute le pot acţiona? Dumneavoastră înşivă, de câte ori vă veţi fi întrebat despre destinul oamenilor şi veţi fi meditat la vechile întrebări: încotro ne îndreptăm? Unde întârziem, la fel ca neauzite muzici pe un disc, până ce Dumnezeu ne porunceşte să ne naştem? Nu per-cepeţi un paralelism între destinele oamenilor şi cel al imaginilor?

Ipoteza că imaginile au suflet pare confirmată de efectele maşinii mele asupra persoanelor, animalelor şi plantelor emiţătoare.

E limpede că nu am ajuns la aceste rezultate decât după numeroase eşecuri parţiale. Mi-amintesc că primele probe le-am făcut cu funcţionarii Casei Schwachter. Fără să-i previn,

deschideam aparatele şi îi înregistram lucrând. Receptorul era imperfect, nu asambla armonios datele, imaginea nu coincidea de exemplu cu rezistenţa la pipăit; uneori erorile erau imperceptibile pentru martori neexperimentaţi, dar alteori diferenţa era mare.”

Stoever l-a întrebat:

— Poţi să ne arăţi toate astea prin imagini?

— Dacă vreţi, de ce nu, dar vă avertizez că unele fantome sunt cam ciudate, răspunse Morel.

— Foarte bine, a spus Dora, arată-ni-le, puţină distracţie nu strică niciodată.

— Eu vreau să le văd, a continuat Stoever, pentru că-mi amintesc de unele decese inexplicabile la Casa Schwachter.

— Te felicit, a spus Alee, înclinându-se. Am găsit unul care să creadă.

Stoever a răspuns înfuriat:

— Idiotule, n-ai auzit că şi Charlie a fost înregistrat? Când Morel era la Sankt Gallen, au început să moară pe rând funcţionarii Casei Schwachter. Le-am văzut fotografiile în reviste, îi voi recunoaşte.

Morel a ieşit din cameră ameninţător, tremurând.

Cei rămaşi strigau:

— Uite, l-ai jignit, a spus Dora. Trebuie să mergem după el.

— E de necrezut să-i faci asta lui Morel. Stoever a insistat:

— Dar dumneavoastră nu înţelegeţi?

— Morel e nervos, nu văd de ce trebuia să-l insulţi.

— Dumneavoastră nu înţelegeţi? Strigă din nou Stoever înfuriat. Cu aparatul lui l-a înregistrat pe Charlie şi Charlie a murit; a înregistrat funcţionari de la Casa Schwachter care au murit apoi în mod misterios. Acum ne spune că ne-a înregistrat şi pe noi.

— Şi încă n-am murit, spuse Irene.

— Dar s-a înregistrat şi pe sine însuşi.

— Nu înţelegeţi că totul e o glumă?

— Chiar şi supărarea lui Morel e o glumă; eu nu l-am văzut niciodată supărat.

— Cu toate acestea, Morel s-a purtat urât, spuse cel cu dinţii ieşiţi în afară. Ar fi putut să ne prevină…

— Mă duc să-l caut, a spus Stoever.

— Stai aici! A strigat Dora.

— Mă voi duce eu, a spus cel cu dinţii ieşiţi în afară.

— Dar nu ca să-l insulţi; să-i ceri să ne ierte şi să continue.

S-au îmbulzit în jurul lui Stoever, încer-când insistent să-l calmeze.

Ioi 851639

După un moment s-a întors omul cu dinţii ieşiţi în afară.

— Nu vrea să vină. Ne roagă să-l iertăm. A fost imposibil să-l aduc.

Faustine, Dora şi femeia bătrână au plecat.

N-au mai rămas decât Alee, dinţosul, Stoever şi Irene. Păreau că se înţeleg, erau liniştiţi, serioşi. În sfârşit au plecat şi ei.

Auzeam vorbindu-se în hol, pe scară. Luminile au fost stinse şi casa a rămas într-o umbră vineţie de zori. Am aşteptat cu

atenţia încordată... Nu era nici un zgomot şi aproape nici o rază de lumină. S-or fi dus să se culce sau stăteau la pândă ca să mă prindă? Nu ştiu cât timp am stat acolo, tre-murând, până când am început să merg (poate numai ca să-mi aud paşii şi să am dovada unei existenţe) fără să-mi dau seama că făceam tocmai ceea ce presupuşii mei urmăritori aşteptau.

M-am dus până la masă, am băgat hâr-tiile în buzunar. M-am gândit, cu teamă, că încăperea nu avea ferestre, că trebuia să trec prin hol. Am mers extrem de încet; casa-mi părea nesfârşită. Am stat nemişcat în uşa holului. În sfârşit, am mers încet, în tăcere, până la o fereastră deschisă; am sărit şi-am luat-o la fugă.

Când am ajuns în părţile de jos ale insulei, am încercat un sentiment confuz de nemulţumire că n-am fugit din prima zi, că am vrut să cercetez misterele acestor oameni.

Explicaţiile lui Morel mi se păreau tot o manevră a poliţiei şi nu-mi iertam că n-am înţeles mai repede acest lucru.

Bănuiala mea era absurdă, dar motivată. Cine s-ar încrede într-o persoană care-ar spune: eu şi cu tovarăşii mei suntem doar aparenţe, suntem doar un nou fel de fotografii? În cazul meu neîncrederea era încă şi mai justificată pentru că am fost acuzat de o crimă, am fost condamnat la închisoare pe viaţă, iar prinderea mea ar putea fi misiunea sau chiar speranţa lui de avansare.

Cum eram însă obosit, făcând vagi proiecte de fugă, am adormit imediat. Avusesem o zi foarte agitată.

Am visat-o pe Faustine. Visul era trist, emoţionant. Ne despărţeam, vasul pleca şi veneau s-o caute. Apoi eram din nou singuri, despărţindu-ne cu dragoste. În vis am plâns şi m-am trezit cu o mare deznădejde pentru că Faustine plecase, dar şi cu mân-gâierea că ne mărturisiserăm iubirea. M-am temut că în timpul somnului Faustine va fi plecat cu adevărat. M-am sculat.

Vasul într-adevăr plecase. Durerea mea a fost imensă şi am luat hotărârea de a mă sinucide, dar, ridicând ochii, i-am văzut pe Stoever, pe Dora şi pe ceilalţi la marginea colinei.

Nu mai trebuia s-o văd pe Faustine, ştiam că sunt singur şi nu mai conta dacă revenea sau nu aparenţa femeii.

Am înţeles că era adevărat ceea ce spusese Morel cu câteva ore mai devreme (dar poate că n-a spus-o, pentru prima dată, doar cu câteva ore înainte, ci cu câţiva ani, şi o repeta pentru că era înregistrat în cursul săptămânii, pe discul etern).

Am simţit repulsie, aproape scârbă pentru aceşti oameni cu neobosita, repetata lor activitate. Au apărut de multe ori, sus, pe maluri. Să stai pe o insulă locuită de fantome artificiale era cel mai insuportabil coşmar, însă să fii îndrăgostit de una dintre acele imagini era mai rău decât să fii îndrăgostit de o fantomă (deşi am vrut întotdeauna ca persoana iubită să aibă o existenţă fantomatică).

Voi adăuga în continuare paginile (de hârtie galbenă) pe care Morel nu le-a citit: „Confruntat cu imposibilitatea de a înfăptui primul meu proiect — de-a o duce acasă şi de-a înregistra o scenă de fericire personală sau reciprocă —, am conceput un altul care este, cu siguranţă, mai bun.

Am descoperit această insulă în împrejurările pe care le cunoaşteţi. Trei condiţii mi-au recomandat-o: 1. Mareele; 2. Recifurile; 3. Luminozitatea.

Regularitatea obişnuită a mareelor lunare şi abundenţa mareelor meteorologice asigură aproape constant forţa motrice. Recifurile sunt un vast sistem de metereze împotriva invadatorilor; un singur om le cunoaşte, iar acesta este căpitanul nostru, McGregor; dar am avut grijă să elimin aceste pericole. Luminozitatea limpede, dar nu orbitoare, ne permite să sperăm o pierdere minimă în captarea imaginilor.

Vă mărturisesc că, o dată descoperite aceste generoase calităţi, n-am ezitat să-mi investesc averea în cumpărarea insulei, în

construirea muzeului, a bisericii şi a bazinului de înot. Am închiriat acel vas de transport pe care dumneavoastră îl numiţi yacht, pentru ca venirea noastră aici să fie cât mai plăcută.

Cuvântul muzeu, pe care-l folosesc pentru a desemna această casă, este o reminiscenţă din timpul în care lucram la proiectele invenţiei mele, fără să-i cunosc anvergura. Atunci mă gândeam să construiesc albume mari, ca un fel de muzee familiale ori publice ale acestor imagini.

A venit momentul să vă spun că această insulă, cu clădirile ei, este paradisul nostru particular. Am luat câteva precauţii — fizice şi morale — de apărare, precauţii care cred că o vor proteja. Aici vom exista veşnic (deşi mâine dimineaţă vom pleca), re-petând neîncetat momentele săptămânii fără a ieşi vreodată din conştiinţa pe care am avut-o în timpul înregistrării; aceasta ne va permite să ne simţim într-o viaţă mereu nouă, deoarece, în fiecare moment al proiecţiei, nu vom avea alte amintiri în afara celor avute în momentul corespunzător înregistrării, dar şi pentru că viitorul, mereu lăsat în urmă, îşi va menţine întotdeauna1 atributele sale.”

Intruşii apar din când în când. Ieri l-am văzut pe maluri pe Haynes; acum două zile pe Stoever şi pe Irene, iar azi pe Dora şi pe celelalte femei. Apariţia lor mă tulbură; dacă vreau să-mi pun viaţa în ordine, trebuie să-mi îndepărtez atenţia de la aceste imagini.

Sunt foarte tentat să distrug proiectoarele (care fără îndoială că se află în subsol) sau să sparg rotorul; mă abţin însă şi nu vreau 1întotdeauna: cât priveşte durata nemuririi noastre, aparatele simple şi din materiale de calitate sunt mai puţin perisabile decât etalonul metrului păstrat la Paris. (Nota lui Morel) să mă ocup de tovarăşii de pe insulă deoarece mi se pare că nu mai au mult pentru a se transforma în obsesii.

Totuşi nu cred că mă ameninţă acest pericol. Mă preocupă prea mult supravieţuirea: apa, foamea, hrana.

Acum caut o modalitate de a-mi instala un pat; dacă rămân în părţile de jos ale insulei, nu voi găsi această modalitate; copacii sunt putrezi şi nu mă pot ţine. Sunt însă ho-tărât să-mi schimb situaţia. În timpul mareelor mari nu dorm, iar în celelalte zile inundaţiile mai mici au loc întotdeauna la altă oră în timpul somnului meu. Nu mă pot obişnui cu această baie. Nu pot să adorm, gândindu-mă la momentul în care apa, noroioasă şi călduţă, îmi va acoperi faţa şi mă va sufoca instantaneu. Nu vreau să mă surprindă creşterea apei, dar oboseala mă învinge şi apa vine, în tăcere, ca o vaselină de bronz, invadându-mi plămânii. Rezultatul este o oboseală dureroasă, o predispoziţie spre enervare şi o descurajare în faţa oricărei dificultăţi.

Am citit hârtiile galbene. Găsesc că a deosebi limitele spaţiale sau temporale de mijloacele de a le depăşi duce la confuzie. Ar trebui poate spus: Mijloace de acces şi mijloace de acces şi conservare. Radiotelefonia, televiziunea, telefonul sunt exclusiv mijloace de acces; cinematograful, fotografia, fonograful — adevărate arhive — sunt mijloace de acces şi conservare.

Toate aparatele care anulează limitările sunt deci mijloace de acces (ca să obţii însă fotografia sau discul trebuie mai întâi să înregistrezi imaginea sau sunetul).

Tot astfel, nu e imposibil ca orice limitare să fie în definitiv de natură spaţială... Într-un loc sau altul se vor fi aflând, fără îndoială, imaginea, consistenţa, vocea celor care nu mai trăiesc (nimic nu se pierde...).

Păstrez o speranţă, şi pentru asta trebuie să mă duc în subsolul muzeului, să studiez maşinile.

M-am gândit la cei ce nu mai trăiesc: când-vă cei ce captează undele îi vor asambla din nou în lume. Am avut iluzia de a realiza ceva asemănător eu însumi. Poate că voi inventa un sistem capabil să recompună prezenţele morţilor. Poate că voi dota aparatul lui Morel cu un dispozitiv care să-l împiedice să capteze undele emiţătoarelor vii (care au, desigur, mai mult relief).

Nemurirea va putea germina în toate fiinţele, în cele dispărute şi în cele vii. Dar, vai! Morţii din orice timp ni se vor arăta într-o pădure de apariţii! Pentru a forma un singur om, chiar dezagregat, dar numai din elementele lui, fără nimic străin, ar trebui să ai dorinţa răbdătoare a lui Isis atunci când l-a recompus pe Osiris.

Menţinerea în stare de funcţionare a sufletelor, pe termen nelimitat, este asigurată. Sau, mai bine zis, va fi complet asigurată în ziua când oamenii vor înţelege că, pentru a-şi apăra locul pe pământ, trebuie să predice şi să practice malthusianismul.

E trist că Morel şi-a ascuns invenţia pe această insulă. Poate mă înşel, poate că Morel e un personaj celebru. Dacă nu, ca premiu pentru a fi comunicat invenţia, aş putea obţine de la urmăritorii mei graţierea care nu mi se cuvine. Dar dacă Morel nu a comunicat invenţia, poate o va fi făcut vreunul dintre prietenii săi. Oricum, e ciudat că atunci când am plecat din Caracas nu se vorbea despre aşa ceva.

Mi-am dominat repulsia pe care o simţeam pentru imagini. Acum nu mă mai supără. Trăiesc confortabil la muzeu, eliberat de îngrijorarea faţă de creşterea apelor. Dorm bine, sunt odihnit şi am din nou puterea care mi-a permis să-i amăgesc pe urmăritori şi să ajung pe această insulă.

E adevărat, contactul cu imaginile, mai ales dacă sunt neatent, îmi produce o uşoară indispoziţie; dar asta va trece şi însuşi faptul că le pot ignora presupune că m-am obişnuit cu ele.

M-am obişnuit s-o văd pe Faustine ca pe-un simplu obiect, fără să mă emoţionez. Din curiozitate, o urmăresc de vreo douăzeci de zile. În urmărirea aceasta am în-tâmpinat puţine greutăţi, deşi uşile închise fără chei sunt imposibil de deschis (pentru că, dacă erau închise când s-a înregistrat scena, trebuie să fie la fel când se proiectează). Aş putea să le forţez, dar mă tem că o stricăciune parţială ar deregla întregul aparat (cred că e improbabil).

Când se retrage în camera ei, Faustine încuie uşa. Într-o singură împrejurare n-ar fi cu putinţă să intru fără s-o ating, şi anume atunci când o însoţesc Dora şi Alee. Apoi aceştia doi ies repede. În noaptea aceea, în prima săptămâna, am rămas pe coridor în faţa uşii închise, la gaura cheii, prin care n-am văzut nimic. Săptămâna următoare am vrut să privesc de-afară şi-am mers — înfrun-tând pericolul — pe cornişă, rănindu-mi mâinile şi genunchii de asperităţile pietrei pe care o strângeam în braţe speriat (e la o înălţime de cinci metri). Perdelele m-au împiedicat să văd.

Data viitoare voi învinge teama pe care o mai am şi voi intra în cameră cu Faustine, Dora şi Alee.

Petrec celelalte nopţi de-a lungul patului Faustinei, pe podea sau pe o rogojină şi sunt emoţionat privind-o cum se odihneşte ignorând că dormim împreună.

Un om singur nu poate face maşini şi nici nu poate înregistra imagini, decât sub o formă imperfectă, descriindu-le sau desenându-le pentru alţii, mai norocoşi.

Pentru mine probabil că e imposibil să descopăr ceva privind maşinile: ermetice, ele vor funcţiona mereu ascultând numai de intenţiile lui Morel. Mâine voi şti cu siguranţă acest lucru. Astăzi n-am putut să mă duc la subsol pentru că am petrecut toată după-amiaza strângând alimente.

Ar fi groaznic să presupun că, dacă într-o zi imaginile nu vor mai fi, eu sunt cel care le-a distrus. Dimpotrivă, intenţionez să le salvez prin acest raport, ele fiind ameninţate de invaziile mării şi ale hoardelor care se propagă prin înmulţirea populaţiei. Mă doare gândul că şi ignoranţa mea, apărată de această bibliotecă — fără o carte folositoare în domeniul ştiinţific —, le ameninţă poate.

Nu insist asupra pericolelor care pândesc această insulă, pământul, oamenii, dacă ignorăm profeţiile lui Malthus; în ce priveşte marea, trebuie să spun că la fiecare dintre mareele mari m-am temut de naufragiul total al insulei; într-o cafenea de

pescari din Ra-baul, am auzit că insulele Ellice sau ale lagunelor sunt instabile, unele dispar şi apar altele. (Mă aflu oare în acel arhipelag? Sicilianul şi Ombrellieri sunt singurii care ar putea şti.)

Este uimitor faptul că invenţia l-ar fi înşelat chiar şi pe inventator. Eu am crezut că imaginile trăiau, dar situaţia mea nu era identică cu cea a lui Morel: Morel imaginase totul, fusese de faţă şi condusese dezvoltarea operei sale; pe când eu am cunoscut-o terminată, funcţionând.

Această orbire a inventatorului în ceea ce priveşte propria invenţie ne uluieşte şi ne recomandă prudenţă în judecată... Poate generalizez în privinţa abisurilor din sufletul unui om, scoţând o morală dintr-o particularitate a lui Morel.

Aplaud orientarea pe care a dat-o, desigur în mod involuntar, încercărilor sale de perpetuare a omului: el s-a limitat să conserve senzaţiile; şi, înşelându-se, a prezis totuşi adevărul: omul va supravieţui. În toate astea trebuie văzut triumful vechii mele axiome: nu trebuie încercat să se păstreze viu întreg corpul.

Motive întemeiate ne fac să respingem speranţele lui Morel. Imaginile nu trăiesc; totuşi, mi se pare că acest aparat premerge inventarea altuia, care va cerceta dacă imaginile simt şi gândesc (sau, cel puţin, dacă au gândurile şi senzaţiile subiecţilor din timpul expunerii; e clar că relaţia dintre conştiinţele (?) lor şi aceste gânduri şi senzaţii nu se va putea verifica). Aparatul, foarte asemănător celui actual, va studia gândurile şi senzaţiile emiţătorului; la oarecare distanţă de Faustine, vom putea avea de exemplu gândurile sale şi senzaţiile vizuale, auditive, tactile, olfactive sau gustative.

Într-o bună zi se va inventa un aparat şi mai complex. Ceea ce a fost gândit şi simţit în timpul vieţii — sau în timpul expunerilor — va constitui un alfabet, cu care imaginea va ajunge să cuprindă totul (după cum noi, cu literele unui alfabet, putem înţelege şi compune orice cuvânt). Viaţa va fi deci un depozit al morţii. Dar nici atunci imaginea nu va fi vie pentru că obiecte esen-

ţialmente noi nu vor exista pentru ea. Va cunoaşte doar ceea ce a simţit sau gândit cândva subiectul sau combinaţiile ulterioare a ceea ce a simţit sau gândit.

Însă faptul că noi, ca fiinţe vii, nu putem înţelege nimic în afara timpului şi a spaţiului poate sugera că viaţa noastră nu este prea diferită de supravieţuirea obţinută cu acest aparat.

Când spirite mai subtile decât Morel se vor ocupa de invenţie, omul va alege un loc retras, agreabil, va aduna în jurul său persoanele pe care le iubeşte mai mult şi va dăinui într-un paradis intim. O astfel de grădină, dacă imaginile care vor dăinui sunt înregistrate în momente diferite, ar adăposti nenumărate paradisuri, ale căror populaţii, necunoscându-se între ele, ar funcţiona concomitent, fără ciocniri, aproape în aceleaşi locuri. Ar fi, din păcate, paradisuri vulnerabile, pentru că imaginile nu i-ar putea vedea pe oameni, iar oamenii, dacă nu-l ascultă pe Malthus, ar avea nevoie într-o bună zi de pământul celui mai neînsemnat dintre paradisuri şi i-ar distruge pe ocupanţii lui lipsiţi de apărare sau i-ar izola în posibilitatea inutilă a aparatelor deconectate ale lui Morel.1 1 După paragraful:

Come, Malthus, and în Ciceronian prose Show what a rutting Population groivs, Until the produce of the Soil is spent, And Brats expire for lack of Aliment autorul se lansează într-o apologie, elocventă şi cu argumente deloc noi, a lui Thomas Robert Malthus şi a Tratatului său asupra principiului popularii. Din motive de spaţiu, am eliminat-o. (Nota editorului)

Am vegheat timp de şaptesprezece zile. Nici un îndrăgostit n-ar fi descoperit motive pentru a-i suspecta pe Morel şi pe Faustine.

Nu cred că Morel s-a referit la ea în discursul lui (deşi a fost singura care nu l-a luat în râs). Admiţând însă că Morel ar fi îndrăgostit de Faustine, cum se poate afirma că Faustine ar fi îndrăgostită de el?

Dar dacă vrem să fim neîncrezători, ocazia nu va lipsi niciodată. Într-o după-amiază se plimbă la braţ între palmieri şi muzeu. E ceva ciudat în această plimbare a doi prieteni?

Prin insistenţa mea de a acţiona sub deviza ostinato rigore, supravegherea a atins un nivel care mă onorează; n-am ţinut seama nici de incomoditate şi nici de mândrie: controlul a fost tot atât de sever pe sub mese ca şi la înălţimea obişnuită a privirilor.

Într-o seară, în sufragerie, şi în altă seară, în hol, picioarele se ating. Dacă accept maliţia, de ce să resping neatenţia sau întâmplarea?

Repet: nu există proba definitivă că Faustine ar fi îndrăgostită de Morel. Poate originea acestei bănuieli e în egoismul meu. O iubesc pe Faustine; Faustine e raţiunea a tot ceea ce există; mi-e frică să nu fie îndrăgostită: rostul faptelor e s-o demonstreze.

Când eram îngrijorat, simţindu-mă hăituit de poliţie, apariţiile de pe insulă se mişcau ca piesele de şah, urmărind o întreagă strategie spre a mă captura.

Morel s-ar înfuria dacă i-aş face publică invenţia. Sunt sigur de asta şi nu cred că furia lui ar putea fi evitată prin elogii. Prietenii săi, chiar şi Faustine, s-ar uni într-o indignare comună. Dar dacă ea s-o fi certat cu el (nu participa la râsul general din timpul discursului), poate se va alia cu mine.

Rămâne ipoteza morţii lui Morel. În acest caz, vreun prieten de-al lui ar fi publicat invenţia. Dacă nu, ar trebui să presupunem o moarte colectivă, o ciumă sau un naufragiu. E de necrezut; rămâne însă inexplicabil faptul că nu se ştia nimic despre invenţie atunci când am plecat din Caracas.

O explicaţie ar fi aceea că Morel n-ar fi fost crezut, că ar fi fost considerat nebun sau, aşa cum am crezut la început, că toţi ar fi fost nebuni, iar insula un ospiciu.

Aceste explicaţii cer tot atâta imaginaţie ca şi epidemia sau naufragiul.

Dacă aş ajunge în Europa, America sau Japonia, aş trece mai întâi printr-o perioadă dificilă. Aş trece drept un mare şarlatan —

înainte de a trece drept mare inventator —, apoi ar veni acuzaţiile lui Morel şi poate un ordin de arestare de la Caracas. Ar fi foarte trist ca invenţia unui nebun să mă pună într-o asemenea situaţie.

Trebuie să mă conving însă că nu-i necesar să fug. A trăi alături de aceste apariţii e o fericire. Dacă urmăritorii mei ajung aici, vor uita de mine în faţa minunii acestei lumi inaccesibile. Voi rămâne deci.

Dac-aş întâlni-o pe Faustine, cum aş mai face-o să râdă povestindu-i despre toate împrejurările în care m-am adresat imaginii ei, îndrăgostit şi plângând în hohote. Cred că acest gând a devenit un viciu; îl pun pe hârtie pentru a-l îngrădi, pentru a vedea că nu e o vrajă, pentru a-l abandona.

Eternitatea rotativă poate fi atroce pentru spectator, dar satisfăcătoare pentru eroii săi. Aceştia sunt feriţi de veşti proaste şi de boli, trăiesc mereu ca şi cum ar fi pentru prima dată, fără să-şi amintească trăirile anterioare identice. În afară de asta, repetiţia nu e implacabilă, datorită întreruperilor impuse de regimul mareelor.

Fiind obişnuit să văd o viaţă care se repetă, o găsesc pe-a mea cu totul întâmplătoare. Intenţiile de corectare sunt zadarnice fiindcă pentru mine nu există data viitoare, fiecare moment fiind unic, distinct, uneori pierdut în nepăsare. E adevărat însă că nici pentru imagini nu există data viitoare (de vreme ce toate trăirile lor sunt la fel cu prima).

Viaţa noastră se poate compara cu o săp-tămână a acestor imagini repetându-se în lumi învecinate.

Fără să cedez deloc slăbiciunii mele, pot să-mi închipui emoţionanta sosire în casa Faustinei, interesul pe care-l va arăta povestirilor mele şi prietenia născută astfel. Cine ştie dacă nu mă aflu într-adevăr pe drumul lung şi greu către Faustine, către atât de necesara odihnă a vieţii mele.

Dar unde locuieşte Faustine? Am urmărit-o săptămâni întregi. N-am aflat nimic mai mult decât că vorbeşte de Canada. Există însă şi o altă întrebare care nu se poate formula decât cu spaimă: mai trăieşte oare?

Poate pentru că ideea mi se pare atât de poetică şi de sfâşietoare (să caut o persoană despre care nu ştiu dacă mai trăieşte şi nici unde locuieşte), Faustine înseamnă pentru mine mai mult decât însăşi viaţa.

Există măcar o singură posibilitate de a face călătoria? Barca a putrezit, copacii sunt de asemenea putrezi; iar eu nu sunt un tâm-plar atât de iscusit îndt să pot construi o barcă din alt lemn (de exemplu, din scaune sau din uşi; nici măcar nu sunt sigur că o pot face din copaci). Voi aştepta să treacă un vas, adică tocmai ce nu voiam. Nu voi face un secret din întoarcerea mea. Niciodată n-am văzut un vapor pe-aici; în afară de cel al lui Morel, care era un simulacru de vapor.

Şi apoi, dacă ating ţelul călătoriei mele, dacă o mtâlnesc pe Faustine, voi fi într-una dintre cele mai penibile situaţii din viaţa mea. Va trebui să mă prezint învăluit oarecum în mister, să cer să-i vorbesc între patru ochi; chiar şi numai acest lucru, venind din partea unui necunoscut, va fi suficient s-o facă neîncrezătoare; apoi, când va afla că am fost martorul vieţii ei, va crede că urmăresc vreun beneficiu necurat; şi, auzind că sunt un condamnat la închisoare pe viaţă, îşi va vedea temerile confirmate.

Înainte nu-mi trecea prin gând că există ceva care să-mi aducă noroc sau ghinion. Acum însă repet noaptea numele Faustinei. Fireşte că-mi place să-l pronunţ şi, deşi ameţit de oboseală, continuu să-l repet (uneori când mă culc am ameţeli şi spaime de om bolnav).

Când mă voi mai linişti, voi găsi mijlocul de-a pleca. Deocamdată, povestind ceea ce mi s-a întâmplat, îmi ordonez gândurile. Şi dacă trebuie să mor, notele vor comunica atrocitatea agoniei mele.

Ieri n-au fost imagini. Disperat, în faţa maşinilor secrete în repaus, am avut presentimentul că n-o voi mai vedea niciodată pe Faustine. Dar azi-dimineaţă mareea creştea. Am plecat înainte să apară imaginile. M-am dus în camera maşinilor să le cercetez (pentru a nu fi mereu la cheremul mareelor şi pentru a putea remedia defectele). Mă gândisem că dacă voi vedea maşinile punându-se în funcţiune poate că le voi înţelege sau, cel puţin, voi descoperi vreun indiciu pentru a le studia, dar această speranţă nu s-a împlinit.

Am intrat prin gaura spartă în perete şi m-am oprit... Mă las cuprins de emoţie. Trebuie să compun fraze. Când am intrat, am avut aceeaşi surpriză şi am simţit aceeaşi fericire ca şi prima dată. Am avut impresia că merg pe fundul nemişcat şi albăstrui al unui râu. M-am aşezat să aştept, cu spatele la spărtura pe care eu însumi o făcusem (mă durea această întrerupere în continuitatea cerească a porţelanului).

Am rămas un timp aşa impasibil, absorbit, ceea ce acum mi se pare de neconceput. Apoi maşinile verzi au început să funcţioneze. Le-am comparat cu o pompă de scos apă şi cu motoarele electrice. Le-am privit de la mică distanţă, le-am ascultat, le-am pipăit cu atenţie, inutil. Cum însă din primul moment mi s-au părut inabordabile, poate că doar m-am prefăcut că sunt atent, din pricina situaţiei create sau de ruşine (fiindcă m-am grăbit să vin la subsol, fiindcă am aşteptat atâta timp acel moment), ca şi cum altcineva ar fi privit, nu eu.

În oboseala mea am simţit că sunt iarăşi cuprins de agitaţie. Trebuie să mă stăpânesc, doar stăpânindu-mă voi găsi soluţia de a ieşi.

Povestesc amănunţit tot ceea ce mi s-a întâmplat: m-am întors şi am privit în jos. Uitându-mă la perete, am rămas cu totul dezorientat. Am căutat spărtura pe care eu însumi o făcusem. Nu mai era.

Am crezut că ar putea fi un interesant fenomen optic şi-am făcut un pas într-o parte, pentru a vedea dacă fenomenul persistă. Am întins braţele ca un orb. Am pipăit toţi pereţii. Am cules de pe jos

bucăţile de porţelan şi cărămidă care căzuseră când făcusem gaura. Am pipăit peretele chiar în acel loc, multă vreme. A trebuit să admit că se reconstruise.

Am putut fi oare atât de absorbit de limpezimea cerească a încăperii şi de preocupat de funcţionarea motoarelor, încât să nu aud un zidar care ar fi reparat peretele?

M-am apropiat. Am simţit răcoarea porţelanului la ureche şi am perceput o infinită linişte, ca şi cum n-ar mai fi existat şi cealaltă parte a peretelui.

Pe jos, acolo unde l-am lăsat să cadă când am intrat prima oară, era fierul care mi-a servit la spargerea zidului. Bine că nu l-au văzut, mi-am spus ignorându-mi patetic situaţia, l-aş fi lăsat să-l ia, fără să-mi dau seama.

M-am întors să-mi lipesc urechea de acel perete care părea ultimul. Încurajat de linişte, am căutat locul deschizăturii pe care o făcusem şi-am început să lovesc crezând că mi-ar fi mai greu să sparg acolo unde tencuiala era veche. Am lovit de multe ori; disperarea mea creştea. Pe dinăuntru porţelanul era invulnerabil. Loviturile tot mai puternice, mai obositoare răsunau în tăria lui, dar nu făceau nici măcar o crăpătură superficială, nu desprindeau nici măcar cea mai mică aşchie din smalţul lui celest.

Mi-am stăpânit nervii. M-am odihnit.

M-am apucat din nou de treabă, în alte locuri. Au căzut bucăţi de smalţ, iar când au căzut în sfârşit bucăţi mari de perete, am luptat, cu ochii înceţoşaţi şi cu o râvnă disproporţionată faţă de greutatea fierului, până când rezistenţa peretelui, care nu scădea pe măsura numărului şi a forţei loviturilor, m-a doborât la pământ; plângeam de oboseală. Întâi, am văzut şi am atins bucăţile de perete lustruite pe-o parte, iar pe cealaltă aspre, amestecate cu pământ; apoi, într-o viziune atât de lucidă încât părea efemeră şi supranaturală, ochii mei au întâlnit continuitatea celestă a porţelanului, peretele intact şi întreg, încăperea închisă.

Am început să lovesc din nou. În unele părţi săreau bucăţi de perete, care nu lăsau să se vadă nici o cavitate, nici clară, nici umbrită, pentru că se reconstruiau cu o promptitudine mai mare decât cea a vederii mele şi ajungeau, astfel, la acea duritate invulnerabilă pe care o întâlnisem deja în locul spărturii.

Am început să strig „Ajutor!”, m-am năpustit de câteva ori asupra peretelui şi-am căzut la pământ. M-am comportat ca un neghiob, am plâns cu faţa aprinsă şi umedă. Mă cutremura spaima de a fi într-un loc vrăjit şi revelaţia confuză a faptului că magicul se arată doar incredulilor ca mine, e intransmisibil şi mortal ca o răzbunare.

Încolţit de teribilii pereţi celeşti, am ridicat ochii spre ferestruica unde zidul era întrerupt. Am privit mult timp (mai întâi fără să înţeleg, apoi speriat) o ramură de cedru care se desfăcea şi se transforma în două; apoi cele două ramuri se contopeau la loc, docile precum închipuirile, pentru a coincide într-una singură. Am spus cu voce tare sau am gândit foarte limpede: Nu voi putea ieşi. Mă aflu într-un loc vrăjit. Gândind astfel, m-am simţit ruşinat, ca un impostor care a dus prefăcătoria prea departe, şi am înţeles totul:

— Aceşti pereţi, ca şi Faustine, Morel, peştii din acvariu, unul dintre sori şi una dintre luni, ca şi tratatul lui Belidor, sunt numai proiecţii ale aparatelor. Imaginile pereţilor coincid cu pereţii făcuţi de zidar (sunt aceiaşi pereţi înregistraţi de aparate şi apoi proiectaţi chiar asupra lor). Acolo unde am spart sau am înlăturat primul perete, rămî-ne peretele proiectat. Cum totul nu-i decât o proiecţie, nici o putere nu e capabilă să strice sau să suprime imaginea (în timpul funcţionării motoarelor).

Dacă sparg în întregime primul perete, când motoarele nu funcţionează, această încăpere a maşinilor va rămâne deschisă, nu va mai fi o încăpere, ci un colţ al alteia; când însă aparatele vor funcţiona, peretele se va interpune din nou, impenetrabil.

Morel trebuie să fi imaginat această proiecţie cu zid dublu pentru ca nici un om să nu ajungă la maşinile care-i păstrează nemurirea. N-a studiat însă destul de bine mareele (fără îndoială

le-a cercetat în altă perioadă solară) şi a crezut că uzina ar putea funcţiona fără întrerupere. În mod sigur el este inventatorul faimoasei ciume care până acum a protejat foarte bine insula.

Problema este de-a opri motoarele verzi. Nu cred că va fi greu să găsesc comutatorul care le deconectează. Într-o singură zi am învăţat să manipulez uzina electrică şi pompa de apă. Nu va fi prea greu să ies de-aici.

Ferestruica m-a salvat sau mă va salva, pentru că am depăşit disperarea că voi muri de foame, resemnat, salutând ceea ce las în urmă, precum căpitanul japonez, în virtuoasa şi birocratica lui agonie, într-un submarin care se îneca, pe fundul mării. În Nuevo diario am citit scrisoarea găsită în acel submarin. Mortul îi saluta pe împărat, pe miniştri şi, în ordine ierarhică, pe toţi marinarii pe care-i putea enumera în timp ce se asfixia. În plus, mai nota: Acum sângerez pe nas; mi se pare că mi s-au spart timpanele.

Povestind amănunţit această întâmplare, eu am repetat-o, dar sper să nu-i repet şi sfârşitul.

Spaimele zilei rămân consemnate în jurnalul meu. Am scris mult: mi se pare inutil să caut analogii inevitabile cu muribunzii care fac proiecte pentru un viitor îndepărtat sau care văd, în clipa când se sufocă, o imagine amănunţită a întregii lor vieţi. Momentul final trebuie să fie brusc, confuz; suntem întotdeauna atât de departe de el, îh-cât nu ne putem imagina umbrele care-l tulbură. Acum voi înceta să scriu, pentru a mă dedica, în linişte, găsirii modalităţii prin care se opresc aceste motoare. Atunci spărtura se va deschide din nou, ca în faţa unei vrăji; dacă nu (deşi aş pierde-o definitiv pe Faustine), voi lovi motoarele cu fierul, aşa cum am făcut cu peretele, şi le voi strica; spărtura se va deschide ca în faţa unei vrăji, iar eu voi ieşi afară.

N-am reuşit încă să opresc motoarele. Mă doare capul. Uşoare crize de nervi, pe care mi le stăpânesc repede, mă scot dintr-o somnolenţă progresivă.

Am impresia, fără îndoială iluzorie, că dacă aş putea primi puţin aer din afară nu aş întârzia să rezolv aceste probleme. M-am repezit la ferestruică, dar e invulnerabilă, ca tot ce mă înconjoară.

Îmi repet că dificultatea nu ţine nici de somnolenţa mea şi nici de lipsa de aer. Aceste motoare trebuie să fie foarte diferite de toate celelalte. E de presupus că Morel le-a proiectat astfel încât să nu le înţeleagă primul venit pe insulă. Cu toate acestea, dificultatea de a le manipula trebuie să constea în deosebirile faţă de alte motoare. Cum eu însă nu mă pricep la nici un fel de motoare, acea dificultate majoră dispare.

Eternitatea lui Morel depinde de funcţionarea motoarelor; presupun că sunt foarte solide şi trebuie să-mi înfrânez deci pornirea de a le sfărâma cu lovituri. Nu voi reuşi decât să mă obosesc şi să irosesc aerul. Pentru a mă stăpâni, scriu.

Dacă lui Morel i-o fi trecut prin minte să înregistreze şi motoarele...

În sfârşit, frica de moarte m-a scăpat de superstiţia incompetenţei; a fost ca şi cum m-aş fi apropiat de ele cu nişte lupe: motoarele au încetat să mai fie o grămadă întâm-plătoare de fiare, au căpătat forme şi alcătuiri ce permiteau înţelegerea manipulării lor.

Am deconectat, am ieşit.

În sala maşinilor am putut recunoaşte (în afară de pompa de apă şi de motorul electric deja menţionat): a) un grup de transmiţătoare de energie legate de rotorul care se află în părţile de jos ale insulei; b) un grup fix de receptoare, înregistratoare şi proiectoare, cu o reţea de aparate plasate strategic, care acţionează asupra întregii insule; c) trei aparate portabile, receptoare, înregistratoare şi proiectoare, pentru expuneri izolate.

Am descoperit, în ceea ce eu presupuneam că e motorul cel mai important, dar era doar o cutie de scule, nişte planuri

incomplete care mi-au dat de lucru şi mi-au fost de un ajutor îndoielnic.

Lămurirea în această privinţă nu s-a produs imediat. Stările mele anterioare au fost: 1. Disperare.

2.0 dedublare în actor şi spectator. Am căutat să mă simt ca într-un submarin care se scufundă pe fundul mării sau ca pe-o scenă. Liniştit de atitudinea mea sublimă şi confuz ca un erou, am pierdut timp, iar la ieşire era noapte şi n-am avut lumină să caut rădăcini comestibile.

Mai întâi am pus în funcţiune receptoarele şi proiectoarele pentru expuneri izolate. Am expus flori, frunze, muşte, broaşte. M-am emoţionat văzându-le apărând reproduse identic.

Apoi am comis imprudenţa.

Am pus mâna stingă în faţa receptorului, am deschis proiectorul şi a apărut mâna, numai mâna, făcând mişcările leneşe pe care le făcusem eu când o înregistrasem.

Acum este aproape ca orice alt obiect sau animal din muzeu.

Las proiectorul să funcţioneze ca să nu dispară imaginea mâinii; vederea ei e mai curând ciudată decât neplăcută.

Această mână apărând într-o povestire ar fi o înfricoşătoare ameninţare pentru protagonist. Dar, în realitate, ce rău poate face?

Emiţătoarele vegetale, frunzele şi florile, au murit după cinci sau şase ore; broaştele abia după cincisprezece.

Copiile supravieţuiesc însă, desăvârşite.

Nu ştiu care sunt muştele adevărate şi care cele artificiale.

Poate că florile şi frunzele au fost lipsite de apă. N-am dat de mâncare broaştelor care probabil au suferit şi din pricina schimbării de mediu.

Cât despre efectele asupra mâinii, bănuiesc că ele provin din temerile mele faţă de aparat şi nu de la aparatul însuşi. Simt o slabă, dar continuă, arsură. Mi s-a jupuit puţin pielea. Astă-noapte eram neliniştit. Presimţeam transformări oribile ale mâinii. Am visat că mă scărpinam şi că mâna se descompunea cu uşurinţă. Poate că atunci m-oi fi rănit.

Nu voi mai putea suporta încă o zi.

Mai întâi mi-a trezit curiozitatea un paragraf din discursul lui Morel, apoi, foarte amuzat, am crezut că fac o descoperire care, nu ştiu cum, s-a transformat în alta, cu adevărat revelatoare.

Nu mă voi sinucide imediat. De obicei, chiar şi cele mai lucide teorii ale mele se dezagregă în ziua următoare şi rămân doar ca dovezi ale unor combinaţii uimitoare de stângăcie şi entuziasm (sau disperare). Poate că teoria mea, o dată pusă pe hârtie, îşi va pierde forţa.

Iată fraza care m-a uimit:

Va trebui să mă iertaţi pentru această scenă, la început plictisitoare, apoi cumplită.

Dar de ce cumplită? Ştiau că fuseseră fotografiaţi într-un fel nou, fără să li se ceară permisiunea. Desigur, să afli a posteriori că opt zile din viaţa ta au rămas înregistrate pentru totdeauna, în toate amănuntele lor, nu-i un lucru plăcut.

M-am mai gândit, la un moment dat, că una dintre acele persoane ar fi deţinut un secret îngrozitor pe care Morel ar fi încercat să-l descopere sau să-l facă cunoscut.

Din întâmplare mi-am adus aminte că groaza pe care o au anumite popoare faţă de reprezentarea prin imagini are la origine credinţa că sufletul persoanei trece în imagine, iar persoana moare.

M-au amuzat scrupulele lui Morel privind fotografierea prietenilor fără consim-ţământul lor; am crezut că descopăr într-

adevăr în mintea unui savant contemporan supravieţuirea acelei vechi temeri.

Am citit din nou fraza:

Va trebui să mă iertaţi pentru această scenă, la început plictisitoare, apoi cumplită. O vom uita.

Ce sens au ultimele cuvinte? Că în cu-rând ei nu vor mai da importanţă acestei scene sau că nu şi-o vor mai putea aminti?

Discuţia cu Stoever a fost teribilă. Stoever a bănuit acelaşi lucru ca şi mine. Nu ştiu cum de mi-a luat atâta timp ca să înţeleg.

În afară de asta, ipoteza că imaginile au suflet pare să pornească de la premisa că, atunci când sunt înregistraţi de aparate, emiţătorii îşi pierd propriul suflet. Morel însuşi o declară:

Ipoteza că imaginile ar avea suflet pare confirmată de efectele aparatului meu asupra persoanelor, animalelor şi plantelor emiţătoare.

Dar trebuie să fii extrem de dominator şi îndrăzneţ, aproape inconştient, ca să faci declaraţia asta propriilor victime; e totuşi o monstruozitate ce pare să nu fie în discordanţă cu omul care, urmărind o idee, organizează o moarte colectivă şi hotărăşte, cu de la sine putere, solidaritatea tuturor prietenilor.

Care era acea idee? Să profite de întrunirea aproape completă a prietenilor săi pentru a obţine un minunat paradis, sau alta, necunoscută, pe care eu n-am cercetat-o? Dacă există o idee ascunsă, poate că ea nu prezintă interes pentru mine.

Cred că acum pot identifica pe membrii morţi ai echipajului vasului scufundat de crucişătorul Namura: Morel a profitat de moartea sa şi de cea a prietenilor săi pentru a confirma zvonurile despre boala care şi-ar avea cuibul ucigător pe această insulă; zvonuri răspândite chiar de Morel, pentru a-şi proteja aparatul şi nemurirea.

Dar, din toate aceste judicioase argumente, rezultă că Faustine a murit; că ea nu mai există decât în această imagine, pentru care eu nu exist.

În acest caz, pentru mine viaţa este insuportabilă. Cum voi continua în tortura de-a trăi cu Faustine şi de-a fi totodată atât de departe de ea? Unde s-o caut? În afara acestei insule, Faustine e pierdută în gesturile şi visurile unui trecut străin.

În primele pagini am spus: „Simt cu dezgust că această hârtie se transformă în testament. Dacă trebuie să mă resemnez la asta, e absolut necesar să mă străduiesc ca afirmaţiile mele să se poată verifica, în aşa fel încât nimeni să nu mă suspecteze vreodată de fals şi să nu creadă că mint când spun că am fost condamnat pe nedrept. Voi pune acest raport sub deviza lui Leonardo — Ostinato rigore1şi voi încerca s-o urmez.” 1 Nu apare la începutul manuscrisului. Să atribuim oare această omisiune uitării? Nu ştim, dar ca în orice împrejurare nesigură alegem fidelitatea faţă de original în locul riscului de-a fi criticaţi. (Nota editorului)

Plânsul şi sinuciderea sunt vocaţia mea, totuşi nu uit rigoarea pe care mi-am impus-o.

Voi corecta greşelile şi voi clarifica tot ceea ce n-a fost încă lămurit, scurtând astfel distanţa dintre idealul exactităţii care m-a condus de la început şi naraţiune.

Mareele: Am citit cărticica lui Belidor (Ber-nardo Forest de). Începe cu o descriere generală a mareelor. Mărturisesc că mareele din această insulă îndreptăţesc acea explicaţie şi nu pe-a mea. Trebuie să ţinem seama de faptul că eu n-am studiat niciodată mareele (poate doar în liceu, unde nimeni nu învăţa) şi că le-am descris în primele capitole ale acestui jurnal, când abia începuseră să aibă importanţă pentru mine. Înainte, în timp ce locuiam pe colină, nu prezentau un pericol şi, deşi mă interesau, nu aveam timp să le observ pe îndelete (aproape orice era un pericol).

Belidor spune că în fiecare lună, în zilele cu lună plină şi în zilele cu lună nouă sunt două maree de amplitudine maximă, iar în zilele de pătrar lunar, alte două de amplitudine minimă.

Uneori, la şapte zile după o maree de lună plină sau de lună nouă, se produce o maree meteorologică (provocată de puternice vânturi şi ploi); cu siguranţă că asta m-a făcut să cred că mareele mari se produc o dată pe săptămână.

Explicaţia faptului că mareele zilnice nu se produc întotdeauna la aceeaşi oră: după BeHdor mareele ajung cu cincizeci de minute mai târziu pe zi, în perioada lunii în creştere, şi cu cincizeci de minute mai devreme, în perioada lunii în scădere. Nu se întâm-plă chiar aşa pe insulă: cred că aici avansul sau întârzierea trebuie să fie cam de cincisprezece-douăzeci de minute zilnic; notez aceste modeste observaţii, făcute fără aparate de măsură, pentru ca savanţii să le completeze şi să tragă vreo concluzie utilă pentru mai buna cunoaştere a lumii în care trăim.

Luna aceasta au fost mai multe maree, dintre care două lunare, iar celelalte meteorologice.

Apariţii şi dispariţii. Prima şi următoarele: Aparatele proiectează imagini. Maşinile funcţionează prin forţa mareelor.

După perioade mai mult sau mai puţin îndelungate cu maree de mică amplitudine, s-au produs maree succesive care-au ajuns la rotorul din părţile de jos ale insulei. Maşinile au funcţionat, iar discul etern a continuat să meargă din acel moment al săptămânii în care se oprise.

Dacă discursul lui Morel a avut loc în ultima noapte a săptămânii, prima apariţie se va fi petrecut în noaptea celei de-a treia zi.

Lipsa imaginilor din lunga perioadă dinaintea primei apariţii se datorează poate faptului că regimul mareelor variază după perioadele solare.

Cei doi sori şi cele două luni: Cum săptămî-na se repetă de-a lungul anului, apariţiile acestor sori şi ale acestor luni nu coincid (la fel se întâmplă şi cu locuitorii cărora le este frig în zilele călduroase, care fac baie în ape murdare şi dansează pe câmpul cu bălării sau pe furtună). Dacă întreaga insulă s-ar scufunda — cu excepţia locurilor unde sunt maşinile şi proiectoarele —, imaginile, muzeul şi insula însăşi ar continua să se vadă.

Nu ştiu dacă excesiva căldură din ultimul timp se datorează suprapunerii temperaturii care a existat când s-a înregistrat scena cu temperatura actuală1.

1 Ipoteza suprapunerii temperaturilor nu mi se pare neapărat falsă (un mic reşou este insuportabil într-o zi de vară), dar cred că adevărata explicaţie este alta. Era primăvară; săptămână eternă a fost înregistrată vara; funcţionând, maşinile reflectau temperatura verii. (Nota editorului)

Copacii şi alte plante: Copacii pe care i-a înregistrat aparatul sunt uscaţi; cei pe care nu i-a înregistrat — precum şi plantele de peste an (ierburile, florile) şi arborii tineri — sunt luxurianţi.

Comutatorul de lumină, clanţele blocate, perdelele imobile: Pentru clanţe şi comutatoare e valabil ceea ce am spus mai demult despre uşi, adică: dacă erau închise când s-a înregistrat scena, trebuie să fie la fel şi când se proiectează.

Din acelaşi motiv sunt imobile şi perdelele.

Persoana care stinge lumina: persoana care stinge lumina din camera opusă odăii Faustinei este Morel. Intră şi rămâne un moment în faţa patului. Voi aminti cititorului că, în visul meu, Faustine a făcut toate astea. Mi-e silă că l-am confundat pe Morel cu Faustine.

Charlie. Fantomele imperfecte: Mai întâi nu le întâlneam; acum cred c-am dat peste discurile lor, dar nu le pun. Pot să mă tulbure, să nu convină situaţiei mele (viitoare).

Spaniolii pe care i-am văzut în încăperea din faţa sufrageriei: Sunt angajaţii lui Morel.

Sala subterană. Paravanul de oglinzi: L-am auzit pe Morel spunând că-i servesc la experimente de optică şi de sunet.

Versurile franceze declamate de Stoever:

Âme, te souvient-il, au fond du paradis, De la gare d'Auteuil et des trains de jadis*

Stoever îi spune bătrânei că sunt de Verlaine.

Astfel, în jurnalul meu, nu mai rămân puncte neexplicate1. Am dat elemente pentru o înţelegere aproape completă. Capitolele care lipsesc nu conţin nimic surprinzător.

Vreau să-mi explic comportamentul lui Morel.

Faustine evita tovărăşia lui; atunci, pentru a obţine nemurirea alături de Faustine, el a pus la cale acea săptămână cu moartea tuturor prietenilor săi, compensând astfel renunţarea la posibilităţile vieţii. A înţeles că, pentru ceilalţi, moartea nu ar fi o transformare păgubitoare; în schimbul unui soroc incert, le oferea nemurirea alături de prietenii lor preferaţi. A dispus, de asemenea, de viaţa Faustinei.

Dar chiar indignarea mea mă pune în gardă: poate că atribui lui Morel propriul meu infern. Eu sunt cel îndrăgostit de Faustine,

* Suflete, acolo-n paradis, îţi mai aduci aminte De gara din Auteuil şi trenurile dinainte.

1 Rămâne cel mai de necrezut: suprapunerea, în acelaşi spaţiu, a unui obiect şi a imaginii lui totale. Acest fapt sugerează posibilitatea ca lumea să fie constituită, în mod exclusiv, din senzaţii. (Nota editorului) cel capabil a ucide şi a se sinucide, eu sunt monstrul. Poate că Morel nu s-a referit la Faustine niciodată în discursul lui; poate că era îndrăgostit de Irene, de Dora sau de bă-trână.

Sunt exaltat, sunt prost. Morel nu le lua în seamă pe ele. O iubea pe inaccesibila Faustine. De aceea a omorât-o, de aceea s-a sinucis împreună cu toţi prietenii lui, de aceea a inventat nemurirea!

Frumuseţea Faustinei merită aceste nebunii, aceste omagii, aceste crime. Eu i-am negat frumuseţea, din gelozie sau pentru că nevoia de a mă apăra nu admitea pasiunea.

Acum văd în gestul lui Morel un adevărat ditiramb.

Viaţa mea nu este îngrozitoare. Dacă aş renunţa la tulburătoarele speranţe de-a pleca în căutarea Faustinei, m-aş obişnui cu destinul serafic de-a o contempla.

Am posibilitatea de a trăi, de a fi cel mai fericit muritor.

Dar condiţia fericirii mele, ca tot ce-i omenesc, e instabilă. Contemplarea Faustinei ar putea — deşi nu suport nici măcar gândul acesta — să se întrerupă: printr-o dereglare a maşinilor (nu ştiu să le repar); prin insinuarea vreunei îndoieli care-ar nărui acest paradis (trebuie să recunosc că între Morel şi Faustine există conversaţii şi gesturi capabile să inducă în eroare persoane cu un caracter mai puţin ferm); prin propria mea moarte.

Adevăratul avantaj al soluţiei mele este acela de-a converti moartea în condiţia şi garanţia eternei contemplări a Faustinei.

Sunt apărat de calvarul nesfârşitelor minute necesare spre a-mi pregăti moartea într-o lume fără Faustine, sunt apărat de calvarul unei eterne morţi fără Faustine.

Când m-am simţit în stare, am deschis receptoarele de activitate simultană. Am înregistrat şapte zile. Am jucat bine, iar un spectator neprevenit nu-şi poate imagina că sunt un intrus. Acesta este rezultatul firesc al unei pregătiri laborioase: cincisprezece zile de continue încercări şi studii. Am repetat neobosit fiecare dintre acţiunile mele. Am studiat ce spune Faustine, am studiat întrebările şi răspunsurile ei; de multe ori

intercalez cu abilitate câte-o frază aşa încât pare că Faustine îmi răspunde mie. Nu merg totdeauna numai în urma ei, îi cunosc mişcările şi uneori o iau înainte. Sper ca, în general, să dăm impresia că suntem prieteni nedespărţiţi, că ne înţelegem chiar şi fără cuvinte.

M-a tulburat speranţa de a suprima imaginea lui Morel. Ştiu că este o intenţie inutilă, totuşi, scriind aceste rânduri, simt aceeaşi pornire, aceeaşi tulburare. La început m-a contrariat dependenţa de imagini (în special de Morel şi Faustine); acum însă am intrat în această lume, astfel încât imaginea Faustinei nu mai poate fi suprimată fără să dispară şi imaginea mea. Mă bucur, de asemenea, că depind (şi asta-i mai ciudat, mai puţin justificabil) de Haynes, Dora, Alex, Stoever, Irene şi chiar de Morel însuşi!

Am schimbat discurile; maşinile vor proiecta veşnic noua săptămână.

În primele zile, o supărătoare conştiinţă că joc teatru mi-a răpit naturaleţea; am învins-o; şi dacă imaginea păstrează, după cum cred, gândurile şi stările de spirit din zilele expunerii, bucuria de-a o contempla pe Faustine va fi trăirea mea veşnică.

Veghind fără odihnă, mi-am menţinut spiritul liber de nelinişti. Am căutat să nu cercetez acţiunile Faustinei; mai mult, am ajuns să simt chiar şi durata săptămânii.

În noaptea în care Faustine, Dora şi Alee intră în cameră, mi-am stăpânit magistral nervii. N-am încercat să fac nici o investigaţie. Acum sunt puţin supărat că am lăsat acel punct nelămurit, dar în eternitate n-are importanţă.

Aproape că n-am simţit procesul morţii mele; a început cu ţesuturile mâinii stângi; deşi foarte lent, a progresat mult; creşterea arsurii este atât de înceată, atât de continuă, încât aproape că n-o observ.

Îmi pierd vederea, pipăitul nu-mi mai foloseşte la nimic, pielea mi se jupoaie, senzaţiile sunt ambigue, dureroase; încerc să le evit.

În faţa paravanului de oglinzi am aflat că sunt spân, chel, fără unghii, puţin pătat. Forţele mă părăsesc. În privinţa durerii, am o impresie absurdă: mi se pare că, deşi creşte, o simt mai puţin.

Neliniştea infimă, persistentă, privind relaţiile dintre Morel şi Faustine mă împiedică să-mi urmăresc propria distrugere; ceea ce e un efect neaşteptat şi binefăcător.

Din nenorocire, nu toate reflecţiile mele sunt atât de utile; am (numai ca să mă neliniştesc) speranţa că întreaga mea boală ar fi o puternică autosugestie; că aparatele n-ar face vreun rău; că Faustine ar trăi şi că în puţină vreme am să plec s-o caut; c-o să rî-dem împreună de aceste false vecernii ale morţii; c-o să ajungem în Venezuela; în altă Venezuela, fiindcă pentru mine tu eşti Patria, chiar şi cu domnii din guvern, cu miliţiile în uniformă de închiriat şi cu cătare mortală, cu urmărirea din toate părţile pe autostrada spre La Guayra, în tuneluri, la fabrica de hârtie din Maracay; cu toate acestea te iubesc, şi de la începutul morţii mele te salut de mii de ori; mai eşti de asemenea şi vremurile lui El Cojo Ilustrado: un grup de oameni (iar eu, un copil, uimit, respectuos) criticaţi de Orduno, de la opt la nouă dimineaţa, înnobilaţi de versurile lui Orduno, de la Panteon până la cafeneaua de la Roca Tarpeya 10, tramvai descoperit şi deschis, înflăcărată şcoală literară. Eşti turta de manioc mare cât un scut şi fără insecte. Eşti inundaţia de pe câmpuri, cu tauri, iepe, tigri purtaţi iute de ape. Şi tu, Elisa, printre spălătorii indieni, în fiecare amintire te asemeni mai mult cu Faustine; le-ai spus să mă ducă în Columbia şi am traversat pustiul pe când era sălbatic; indienii m-au acoperit cu frunze încinse şi păroase de frai-lejon*, ca să nu mor de frig; în timp ce-o voi privi pe Faustine, nu te voi uita; şi eu care am crezut că nu te iubesc! Şi Declaraţia de Independenţă pe care ne-o citea la fiecare 5 iulie, în sala eliptică a Capitoliului, trufaşul Valentin Gomez, în timp ce noi, Orduno şi discipolii săi, pentru a nu-l lua în seamă, admiram tabloul lui Tito Salas, „Generalul Bolivar trece frontiera Columbiei”; totuşi mărturisesc că apoi, când fanfara cânta Glorie bravului popor/(care jugul l-a aruncat/respectând legea/virtutea şi onoarea), nu puteam să ne stăpânim emoţia patriotică, emoţie pe care nici acum n-o înăbuş.

Dar disciplina mea de fier alungă neîncetat aceste idei care mi-ar compromite calmul final.

Îmi văd încă imaginea alături de cea a Faustinei. Uit că imaginea mea este o intrusă; un spectator neprevenit ar putea să le creadă dependente şi îndrăgostite. Această părere se datorează poate slăbiciunii ochilor mei. Oricum, mor consolat că rezultatul este atât de satisfăcător.

Sufletul meu n-a trecut încă în imagine; dacă ar fi trecut, aş fi murit, aş fi încetat s-o văd (poate) pe Faustine, pentru a fi cu ea într-o viziune pe care nimeni n-o va mai relua.

Celui care, bazându-se pe acest raport, va inventa un aparat capabil să unească prezenţele dezagregate îi voi face o rugăminte: să ne caute pe Faustine şi pe mine, să mă facă să intru în cerul conştiinţei Faustinei. Va fi un act pios.

SFÂRŞIT